

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэмрэ и Правительствэрэ ягъэзет

ПЕНСИЕХЭМКІЭ ФОНДЫМ ШЪУЩЕГЪЭГЪУАЗЭ

Пенсиехэм къахэхъошт

ІофшІэнымкІэ ныбжым телытэгъэ пенсиехэм, сэкъатныгъэ зэрІэм пае ІофшІэнымкІэ пенсиехэм ыкІи зыІыгыжыштхэр зэрІамІажхэм пае ІофшІэнымкІэ пенсиехэм агъэнэфэгъэ коэффиценту 1,07-м (проценти 7) тегъэпсыкІыгъэу ахэгъэхъуагъэу 2012-рэ илэсым имэзае и 1-м ІофшІэнымкІэ пенсиехэр шэпхакІэхэм атетэу аратыштых. 2011-рэ илэсым ахышэм ыкІуачІэ кызэрІыхыгъэ проценти 6,1-м тегъэпсыкІыгъэу пенсиехэр къаІэтынхэу агъэнэфэгъагъ. Ау УФ-м и Правительствэ 2012-рэ илэсым щылэ мазэм и 25-м номеру 4 зытетэу кыдыгъэкІыгъэ унашъомкІэ пенсиехэм про-

центи 7 къахэхъонэу агъэнэфэгъ.

Тыгу къэдгъэкІыжымэ хъушт 2010-рэ илэсым ІофшІэнымкІэ пенсиехэм базовэ Іахъу яІэм шапхъу ыгъэнафэрэр зэмыхокІыгъэу страховой Іахым зэрэхагъэхъажыгъагъэр ыкІи ІофшІэнымкІэ пенсиехэр зэрэпаоу къэлэтыгъэнхэу зэрагъэнэфэгъагъэр. Арышъ, пенсионер пэпч кыратырэ сомэ пчыагъэм кыпкырыкІэ кыфыхагъэхъуагъэр кылытэн ылгъэкІышт.

Мызэгъоугм зипенсиехэм къахэхъоштхэр ІофшІэнымкІэ пенсие зыфагъэуцугъэхэр ары. Къэралыгъо пенсие обеспечением тегъэпсыкІыгъэу пенсие зыфагъэуцугъэхэм япенсиехэм 2012-рэ илэсым мэлылфэ-

гъум и 1-м къахэхъошт.

Индексация зэрашыгъэхэм ишІуагъэкІэ республикэм игурыт пенсие сомэ 483,04-кІэ нахыбэ хъугъэ ыкІи сомэ 7841-рэ чапыч 68-м, ІофшІэнымкІэ ныбжым телытэгъэ пенсионер сомэ 8431-рэ чапыч 21-м анэсыгъэх.

Мэзаем и 1-м индексация ашыхи пенсиехэм къазэрэхъуагъэм пае республикэмкІэ хъарджхэм сомэ миллион 59,0-рэ ахагъэхъожыгъ.

2012-рэ илэсым имэзае и 1-м кышыублагъэу индексация шыгъэнхэм ыкІи къахэхъуагъэр дыхэтэу пенсионерхэм пенсиехэр алыгъэ-Іэсыгъэнхэм ехылігъэ Іофыгъохэр ПФР-м ичІыпІэ органхэм зэрахъэх.

МАМЫЙ Рим.
ПФР-м и Адыгэ республикэ Къутамэ пенсиехэр афэгъэуцугъэнхэр, къафэлытэжыгъэнхэр ыкІи ятыгъэнхэр зэхэщэгъэнымкІэ иотдел ипаш.

Щысэ зытепхын пшъашъ

Пшъэшъэ ныбжыкІэу Цуамыкы Марзиет щысэтыхыпІэ хэти фэхъун ылгъэкІышт.

Марзиет Адыгэ къэралыгъо универ-

ситетым филологиерэ культурэмрэкІэ ифакультет кыухыгъ, аспирантурэм шеджэ, ащ дакІоу тхылъ тедзапІэми щэлажэ. Марзиет ичІыкІугъом кыщегъэжыагъэу литературэр шІу елгъэу. Урыс классик цІэрылхэри, Кавказым ис тхакІохэри зэфэдэу шІогъэшІэгъоных. Ятхыгъэхэр зэпегъэуцух, зэфэхысыжхэр ежъ-ежырэу ешІых. Тхылъым уеджэ кыодыекІэ имыкыоу, купкІэу иІэр зыфэдэр кыбгырылхышъ, ащ акыл кыхэпхышъун фаеу елыгъэ. Сыда плэмэ произведение пэпч итхын ушъхыагъу горэ фэхъу.

Пшъашъэм рассказхэр, усэхэр етхы ыкІи зэнэкыокъухэм хагъэунэфыкІырэ чІыпІэхэр къащыдехы. НыбжыкІэ журналхэм итхыгъэхэр бэрэ кыхауты. ЩыІэныгъэм зэфэхысыжъ куу фишІызэ зэрэтхэрэр игушысаки итхакІи къагъэлагъо.

ИчІыкІугъом кыщегъэжыагъэу шІэныгъэм фэзыщагъэхэр янэ-ятэхэр арых ыкІи ахэр щысэтыхыпІэшІу фэхъугъэх. Пшъашъэм цІыфхэр шІу елгъэгъух, псынкІэу жабзэ къадегъоты, итхыгІэгъу гъэшІэгъонэу щыт. КІэлэгъаджэ хъу шІоигъу, студентхэр ригъэдженхэу фай. ШІэныгъэу ІэкІэлым кышыуцун имурадэп.

ШХОНЧЫБЭШІЭ Рузан.

ЯІофшІэн зэфыхысыжыгъ

Наркотикхэр хэбзэнчъэу гъэзекІогъэнхэм пэуцужырэ къулыкыоу Адыгэ Республикэм щылэм 2011-рэ илэсым ІофшІэн зыфэдагъэр зыщызэфыхысыжыгъэ зэхэсыгъо бэмышІэу шылагъ. Ащ ІофшІэн хэлэжыагъэх Урысыем и ФСКН ишъолыр гъэларышІапІэу Краснодар краим щылэм ипашъэ А. Ведерников, Адыгэ Республикэм и МВД ыкІи прокуратурэ ІофшІэхэр.

Зэхэсыгъом докладэу кышашыгъэхэм нафэ кызэрашыгъэмкІэ, наркотик зыхэлъ ыкІи цІыфым ипсихикэ зыщыгъэкъорэ пкыгъохэр Адыгем шагъэфедэхэу зэрагъэунэфыгъэм ипчыагъэ кышыкІагъ. Ащ къегъэлагъэо наркотикхэм ягъэзекІон лыплгъэрэу кылыкыоу ІофшІэн зэригъэлъшыгъэр.

2012-рэ илэсым щылэ мазэм и 1-м ехыулэу ыпэкІэ къэтлогъэ категориехэм ахышэу нэбгырэ 2220-рэ республикэм шагъэунэфыгъ. БлэкІыгъэ

илэсым егъэпшагъэмэ, наркотикхэр зыгъэфедэхэрэм япчыагъэ проценти 4-кІэ нахъ макІэ хъугъэ.

2011-рэ илэсым оперативнэ-профилактическэ Іофтхыабзэу зэхашагъэхэм яшІуагъэкІэ бзэджэшІэгъи 168-рэ кычылагъэщыгъ, ащ щыцэу 112-р бзэджэшІэгъэ хылыгъэх.

Оперативнэ кылыкыоу зэшІуихыгъэ Іофыгъохэм ащыщ наркотик зыхэлъ пкыгъо килограмм 21-рэ къаІахыгъэу хъугъэ-шІэгъэ 12 фэдиз зэрагъэунэфыгъэр.

БзэджэшІагъэу атхыгъэхэм афэгъэхыгъэ Іофыгъохэм захаплгъэхэм следственнэ кылыкыоу иподразделение уголовнэ Іофи 176-рэ кызыІуихыгъ, ащ щыцэу 104-м ахэплгъэгъэх, уголовнэ Іоф кызыпагъэтэджэгъэ нэбгыри 108-мэ ятхылхэр судым ратыгъэх, нэбгырэ 43-мэ хыапс атыралхыагъ.

Наркотикхэм япхыгъэ бзэджэшІагъэхэр анахыбэу зыщызэрахыагъэу агъэунэфыгъэхэр къалэу Мыекыуапэ (процент 51-рэ), Тэхутэмыкыое районыр (процент 18), Мыекыопэ районыр (процент 15), Джэдджэ районыр (процент 9).

НыбжыкІэхэм апае зэхашъэщтых

Социальнэ рекламэм ылэныкыокІэ зэхашъэрэ Урысые зэнэкыокыоу «Новый взгляд» зыфилорэм ирегиональнэ уцугъо 2012-рэ илэсым щылэ мазэм и 26-м кыщегъэжыагъэу тиреспубликэ кыщызэІуахыгъ. Іофтхыабзэм кІэщакІо фэхъугъэх АР-м ныбжыкІэ ІофхэмкІэ и Комитет, АР-м гъэсэныгъэмрэ шІэныгъэмрэкІэ и Министерствэ, АР-м лэпкы ІофхэмкІэ, ІэкІыб къэралхэм ащыпсэурэ тилэпкъэгъухэм адырІагъэ зэпхыныгъэхэмкІэ ыкІи къэбар жугъэм иамалхэмкІэ и Комитет.

Іофтхыабзэм хэлажэхэрэр «социальнэ видеоролик» ыкІи «социальнэ плакат» зыфилорэ лэныкыокыокІэ зэнэкыокыуцыхы. Мыщ зыщызыушэты зышІоигъохэм ялгъэІу тхылхэр гъэтхэпэм и 31-м нэс аІахыштых.

Региональнэ уцугъом текІоныгъэр кыщыдэ-

зыххэрэм щытхъу тхылхэр аратыштых, яІофшІагъэхэр СМИ-хэм къагъэлэгъоштых. Москва щыкІошт финалым хэфагъэхэм щытхъу тхылхэм анэмыкІэу шІухафтын лъапІэхэри афагъэшъошэщтых. Джащ фэдэу Адыгем ныбжыкІэхэм ягимн фэгъэхы-

гъэ клипхэм язэхэгъэуцонкІэ республикэ зэнэкыокыу зэхашъэщтых. Илгъэ 14 — 30 зыныбжэ ныбжыкІэхэм амал яІэшт Іофтхыабзэм хэлэжээнхэу. Апэрэ чІыпІэр кыдызыхрэм иклип профессиональнэу зэхигъэуцонымкІэ ІэпыІэгъу фэхъуштых, нэужым ар региональнэ СМИ-хэм (телевидением ыкІи Интернетым) къащагъэлэгъоштых.

ТиныбжыкІэхэр мыщ фэдэ зэнэкыокыуэхэм нахыбэрэ ахэлажэхэ къэс творческэ амалэу аІэкІэлэхэм зэрахэхъоштыр зэхэщакІохэм кыхагъэщы, ары пшъэрылхышъаІэу зыфагъэуцужырэри.

(Тукорр.).

Роспотреб- надзорым иколлегие изэхэсыгъу

Щэфакохэм яфитыныгъэхэр ыкIи цыфхэм ягупсэфыныгъэ къэухъумэгъэнхэмкIэ Федеральнэ къулыкъум Адыгэ РеспубликэмкIэ и ГъэlorышlапIэ 2011-рэ илэсым зэрхыгъэ loфшlэным изэфэхьысыжхэм ыкIи къихыгъэ илэсым пшъэрылхыкIэу зыфигъэу-цужьыхэрэм мы мафэхэм атегушылагъэх. Коллегием изэхэсыгъо хэлэжыгъэх АР-м и Премьер-министрэ игуадзэу Алексей Петрусенкэр, гигиенэмрэ эпидемиологиемрэ-кIэ АР-м и Гупчэ иврач шхъалэу Сергей Завгороднер, ГъэlorышlапIэм иотделхэм япащэхэр.

ГъэlorышlапIэм ипшъэ-рылх шхъалэхэу — юридическэ лицохэм, унэе предпринимательхэм ыкIи цыфхэм санитарнэ законодательствэм ишапхъэхэр зэрагъэахэрэм епхыгъэ уплэкIунхэр зэрэзыхащэрэмкIэ санитарнэ врач шхъалэу Аджырэ Аслъан ипэублэ псалъэ къыригъэ-жыгъ. Хэбзэ шапхъэхэр аукуагъэхэу хъугъэ-шlэ-гъэ 5743-рэ икIыгъэ илэ-сым къыхагъэщыгъ. Административнэ пшъэдэ-кIыж арагъэхьынэу та-зыр 1669-рэ атыралхыгъ. Гъомылэпхэ тонн 800-м екхъэм языхт ауплэкIугъ. Микробиологическэ уп-лэкIунхэу 5655-рэ, са-нитарнэ-химическэу 4373-рэ, радиологическэу 522-рэ ашlыгъэх. Пшъэ-хъунхэу лъэкIопылхъэ, парфюмернэ, электро ыкIи нэмыкI пкыгъэ зэфэшъ-хьафхэр къалахыгъэх. Щэ-факохэм яфитыныгъэхэр къэухъумэгъэнхэмкIэ су-дебнэ зэхэсыгъо 29-мэ ГъэlorышlапIэм испеци-алистхэр ахэлэжыгъэх.

Роспотребнадзорым АР-мкIэ и ГъэlorышlапIэ ипащэу Аджырэ Аслъан къыхигъэщыгъэхэм ащыщ электроннэ гъэlorышlа-

кIэм зэрэтехыгъэхэр. Ащ яloфшlэныгъэ псынкIэшт, цыфхэмкIи нахъ lэшlэх хъушт. Къэралыгъо ыкIи муниципальнэ фэlo-фашlэхэр лъэныкъуабэмкIэ цыфхэм зышафагъэцэ-кIэштхэ Гупчэмрэ Гъэlorы-шlапIэмрэ къыхыгъэ илэ-сым зэдэлэжыгъэх. Цыф-хэм яфэlo-фашlэхэр «зы шхъаныгъупчъэ» шыкIэм тетэу зэшlуахынхэ алъэ-кIышт.

Джаш фэдэу анахъэу анаlэ зытырагъэтыгъэхэм ащыщ щэфакохэм икIоу ялэlухэр афэгъэцэкIэ-гъэнхэр. «Линие плы-рым» 2011-рэ илэсым loф ышlагъ. Ащ нэбгырэ 212-рэ кытеуагъ. Джыри зэ шьугу къэтэгъэкIыжы мы телефоным номер: 52-10-74-рэ. Мафэ кIэс упчlэжыгъэу зышагъотын алъэкIышт гупчэм номер 52-18-47-рэ.

ИкIыгъэ илэсым ана-хъэу анаlэ зытырагъэтыгъэ лъэныкъохэм Гъэlorышlа-пIэм иотделхэм япащэхэр игъэкIотыгъэу къатегу-шылагъэх. Журналистхэр зыгъэгумэкIыр упчlэ-хэмкIэ ахэм зафагъэзагъ, джэуапхэр къаратыжы-гъэх.

lЭШЪЫНЭ Сусан.

ПшъэдэкIыжъ арагъэхьышт

Цыф къызэрыкIохэм къатыгъэ дэо тхылъ-хэм чlыплэ зыгъэlorышlэжыплэ органхэм япащэхэм игъом джэуапхэр арамтыжы-гъэу МыекIопэ районим ипрокуратурэ хэ-уконыгъэхэр къыхигъэщыгъэх.

Гушыlэм пач, муниципальнэ образованиеу «Абадзехскэ къоджэ псэупIэм» иадминистрация цыфхэм ялэlу тхылъу къылука-гъэм иджэуап заритыжы-гъэр прокуратурэм зе-уплэкIу нэуж нылэп.

Джаш фэдэу муниципальнэ образованиеу «Ки-ровскэ къоджэ псэупIэм» иадминистрация къутырэу Пролетарскэм шыпсэурэ цыф заулэм ядэо тхылъ-къылукагъ. Законыр аукуа-гъэу къызэрэхагъэщыгъэм фэшl муниципальнэ обра-

зованием инароднэ депу-татхэм я Совет а loфым хэлплэнэу зыфагъэзагъ.

Хэуконыгъэу ашlыгъэ-хэм афэгъэхьыгъэу район прокуратурэм пэщэ lэнатlэ зылыгъ нэбгыритlумэ адми-нистративнэ пшъэдэкIыжъ аригъэхьышт. Джаш фэдэу уплэкIунхэм къызэрагъэ-лэгъуагъэмкIэ, МыекIо-пэ район прокуратурэм изэгъэшlужь суд ыпшъэкIэ зигугъу къэтшыгъэ пащэ-хэм тазырэу сомэ минитф зырыз атыригъэхъагъ.

KIAPЭ Фатим.

Мэфэпчъыр къызыфэдгъэфедэзэ

Идарэ Темрыкъу

Нэгъумэ Шор

Султан-Къазджарый

Щылэ мазэм и 29-м, 1547-рэ илэсым Иван Грознэр апэрэ урыс пачыхъэ хъугъэ.

1941-рэ илэсым филологии шlэныгъэхэмкIэ докторэу, Адыгэ къэралыгъо университетым ипрофес-сорэу, адыгэ критикэу Цуамыкъо Тыркубий къэхъугъ.

Щылэ мазэм и 31-м, 1928-рэ илэсым адыгэ орэдыloу, компози-торэу, Урысые Федерацием инаро-днэ артисткэу Сэмэгу Гоцнагъо къэ-хъугъ.

Мы мафэр, 1948-рэ илэсыр, адыгэ режиссерэу, Урысые Федера-цием искусствэхэмкIэ изаслуженнэ loфышlэу Хъагъэгогъу Къэсэй къы-зыхъугъэ маф.

Мэзаем и 1-м, 1829-рэ илэ-сым Нэгъумэ Шорэ гулхытэ чан зилэ кIэлэцIыкIухэм апае апэрэ еджаплэ Налшык къыщызэlуихы-гъагъ.

1935-рэ илэсым просветителэу, археологэу ыкIи краеведэу Тlэшъу Мэдинэ къэхъугъ.

1936-рэ илэсым Адыгеим илэпкъ тхакloу Коцбэ Пицма-фэ къэхъугъ.

Халед Леми Атлы (Шызамы-гъу) (1849 — 1945) илэпкъкIэ адыг, Тыркуем щыщ композитор, орэды-шъо 500-м екху ыусыгъ.

Мэзаем и 3-м, 1943-рэ илэ-сым къалэу Сталинград дэжэ шы-

кloгъэ заом советскэ дзэхэм текlo-ныгъэр къыщыдахыгъ.

1898-рэ илэсым Къэбэртае ша-плугъэ бзылхыгъэу Францием и lлыхъужь хъугъэ Хъагъундэкъо Елмэсхан къэхъугъ.

1937-рэ илэсым Адыгеим ис-кусствэхэмкIэ изаслуженнэ loфы-шlэшхоу, профессорэу КIыкI Хы-сэ къэхъугъ.

Экспертхэм къызэратырэмкIэ: ядернэ lашэ къэралыгъуи 7-мэ яl, ащ ипчъагъэ мыщ фэдиз:

США-м — 6600-рэ, Урысыем — 6300-рэ, Францием — 500, Кита-им — 450-рэ, Инджылызым — 380-рэ, Индием — 70-рэ, Пакис-тан — 30.

Мыхэм анэмыкIэу Израиль, Иран ыкIи Темыр Кореем ядернэ lашэ яlэу алыгът.

Мэзаем и 3-м, 1925-рэ илэ-сым апэрэ радиокъэтыныр СССР-м щызэхыхыгъ.

1966-рэ илэсым советскэ авто-матическэ станциеу «Луна-9» зыфи-lorэр Мазэм щытlысыгъ.

1550-рэ илэсым Идарэ Темры-къо къэбэртаехэм пшы шхъалэу афэхъу. Мыщ илахышхо хишlы-хыгъ Къэбэртаемрэ Урысыемрэ нахъ зэпблагъэхэ зэрэхъуштым. 1557-рэ илэсым Къэбэртае икIыгъэ лыкlo-хэр Москва kлогъагъэх, ащ ыуж зы илэсэ тешlагъэу Темрыкъо ыкхохэр

пачыхъэу Иван Грознэм дэжэ klo-гъагъэх. 1571-рэ илэсым Идарэ Темрыкъо идунай ыхъожьыгъ.

Мэзаем и 4-м, 1935-рэ илэ-сым Москва чlы чlэгъым шашlыгъэ метром къыщезышlэкIыштхэ апэрэ мэшloкур шатlупшыгъ.

1945-рэ илэсым СССР-м, США-м, Великобританием яlэшхъэ-тетхэм зэхашlэгъэ конференциер Ял-тэ къыщызэlуахыгъ.

Александр Бекович-Черкасскэр Къэбэртаем къыщыщыгъ. Иныбжы-кIэгъум щегъэжыгъэу ищыlэныгъэ еухыфэ пачыхъэу Петр I-м пхыри-щырэ loфхэм ягъэцэкIакloу шы-тыгъ. Урыс пачыхъэм иллыкloу Те-мыр Кавказым ыкIи Хивэ ащылэгъ. 1717-рэ илэсым Хивэ щыфэхыгъ.

Мэзаем и 5-м адыгэ просвети-тельхэм ащыщэу Султан Къаз-джарые къэхъугъ (1808 — 1863). Адыгэу апэрэ художественнэ про-изведениехэр зытхыгъэхэм ащыщ. 1826-рэ илэсым дзэм хъхъагъ, ун-тер-офицерым щыригъажи гене-рал-майорым нэсыгъагъ. Урыс усэ-кlo цlэрыloу А. С. Пушкиным lукloу къыхэкIыгъ, ащ къыдигъэкIыштыгъэ журналэу «Современникым» Къаз-джарые ирассказрэ повестым щыщ пычыгъорэ къыхиутыгъагъэх.

Зыгъэхъазырыгъэр
ХЪАРЭХЪУ Мурат.

ТХЫЛЫКIЭХЭР

ЧыплэцIэхэм яхыылlагъ

Адыгэ-урыс ыкIи урыс-адыгэ чlыплэцIэ гушылалэу мы мафэхэм къыдэкIыгъ. Ар зэхигъэуцуагъ филоло-гие шlэныгъэхэмкIэ докто-рэу Тхьаркыхъо Юныс.

ЧыплэцIэхэм афэгъэхьыгъэ гушы-лалгэр негэ анахъ тищыкIагъэхэм ащыщ. Адыгэм епхыгъэ тарихым пылхъэри, адыгабзэм рылажэхэ-рри адыгэ чlыгум епхыгъэ чlыплэ-цIэхэм занэсыхэкIэ кIыныгъохэм алокIэх. ЧыплэцIэр зэрэмыурысы-цIэм уегуафэ, ау къызэхэтфын зэ-рэтымылхэкIыгъэм къыхэкIэу урыс шьуашэу «шалагъэм» итэу къатloу мэхъу.

Адыгабзэм рылажэхэхэрэм, ана-хъэу гъэзетым иloфышlэхэу гуза-жъозэ тхэхэрэм ар бэрэ къыгъэхуллэ. Гушылэм пач, бэмышlэу згъэфедэ-нэу хъугъэ «Абинская крепость» ылоу гушыlэзэгъусэ. Арыти, «Абин-скэ пытаплэр урысыдзэм зештэм...» сlуи стхыгъэ. Ау ар тэрэзлэ, «Абын пытаплэр» сlон фэягъэ. Ащ фэд, ста-ницэу Даховскэр, Куржипс, Ха-джох, Абадзеховскэр тloзэ къыхэ-

тыутэу мэхъу. ЧыплэцIэхэм нахъ та-щызыгъэгъозэрэ тхыгъэхэр нахы-бэу щылэхэмэ, ахэм тхэхэрэм ямы-закъоу, ныбжыкIэхэу зекlo kloxэ-рэми зафагъэзэшт, зэрагъэшlэштхы. КъытIэхъухъэхэрэр ялэпкъ чlыплэ-цIэхэм ащыгуагъэхэ зыхъукIэ, сэ сишlошlыкIэ, ячlыгу, ятарихъ нахъ рыгушхоштхы. Арышъ, адыгэ чlы-плэцIэхэм яхыыллэгъэ гушылалэхэр тилэнхэ фае.

Шыпкъэ, чlыплэцIэхэмкIэ мыр апэрэ loфшlагъэу щытэп. Бзэшlэ-ныгъэлэжъэу Мэрэтыкъо Къасимэ ащ фэдэ loфшlагъэу иlэр илэсы-бэрэ дгъэфедэгъэ, ау ар непэ фэе пстэуми агъотынуу щытэп. Ары озы-гъаlorэр гушылалгэр тищыкIэгъэ шыпкъэу.

НыбжыкIэу туризмэм пыщагъэ-хэм япчъагъэ мы аужырэ уахътэм на-хыбэ мэхъу. Зекlo kloxэрэр зылукIэ-хэрэ чlыплэцIэхэр зэрэмыурыс гу-шылэхэр ежъ урысхэм кIашlэ, адыгэхэми къагурэло. Ау адыгэу зэ-упчlыхэрэм кылоштыр ымышlэ зыхъукIэ, «урысын фае» еlошъ блэкIы.

loфшlагъэр гъэфедэгъошlу къе-

шlы ар гушылэлъытloу зэрэзэхэтым, адыгэ-урыс ыкIи урыс-адыгэу зэ-рэщытым.

Гушылалгэр сыдигъуи псэ зыпыт пкыгъом фэд. Къызэрэзэгъоохэу къыбдэгъушыlэу регъажъэ. Зы гу-шыlэ улыхъоу удэлплагъэмэ, нэ-мыкIхэр ащ ыуж къеуцох, «тэри ты-кIэлэгъэу, тэри тызэгъашl» алорэм фэд. Ау чlыплэцIэхэм гушылалгэ анахъ гъэшlэгъоуу къысшlошlы. Гушылэм пач, «Адыгэ почтэ гъо-гужъ» зыфалоштыгъэр Фэдз дэкIыти, къушхъэтхым рыкIоти, Чэтыунэ (Лабинскэ) екIуштыгъэ» еlошъ гу-шылалгэм дэт. Етланэ урыс къалэу Лабинскэ Чэтыунэ зыкIыралошты-гъэр зэбгъашlэмэ пшlоигъо охъу. Ар зыдэщылэ нэкIубгъом укIуагъэу «Чыгыудж мэзыжыер» уапэ къе-фэ, ащ узыlэпещэ. Гушылалгэм къызэриlorэмкIэ, ар Хыалэкъуае-рэ Лахышкъуаерэ азыфагу итыгъэ мээ цlыкIу. Сыда шьуlуа мээжы-ем «чыгыудж» зыкIырауагъэр?..

Тхьаркыхъо Юныс къыдигъэ-кIыгъэ гушылалгэр инэп, ау къэба-рыбэ къыдэпхын плэкIышт.

СИХЪУ Гоцнагъу.

БЛЭГЪОЖЪ ХЪАЗРЭТ: «ТИУНИВЕРСИТЕТ ДЖЫРИ НАХЪ КЛЭРАКЛЭ ТШЫШТ»

Мыекъопэ къралыгъо технологическэ университетым иректорэу Блэгъожъ Хъазрэт АР-м и Лышхъэ зэрэулагъэм фэгъэхыгъэ тхыгъэ тигъэзет бэмышлэу кышыхэтыутыгъагъ. Блэгъожъ Хъазрэт университетым ипашэу зылэжьэрэ уахътэр илээсиф зэрэхъугъэр Тхыакушынэ Аслъан кыыхигъэщыгъ ыкIи Iофэу ышлагъэм осэшлэу фишлэу джыри иполномочиехэр фылагъэкIотэным зэрэдыригъаштэрэ кылуагъ. Аужырэ илээсхэм университетым хэхъоныгъэхэр зэришыгъэхэр, джыри пшэрылыкIэхэр зэралэхэр кыдэтлгытэхэи Блэгъожъ Хъазрэт зылудгъэклагъ ыкIи гуцылэгъу тыфэхъугъ.

— **Хъазрэт, Мыекъопэ къралыгъо технологическэ университетым егъэджэн-гъэсэнныгъэм ылэныкIокIэ сыда хэжъугъэхъуагъэр?**

— Шъузэрэщыгъуазэу, Тхыакушынэ Аслъан апэ Мыекъопэ къралыгъо технологическэ институтыр зызэхещэм лъапсэу фэхъугъагъэр техникумищыр ары.

Сэнэхъат зэфэшхъафхэр зыщызэрагъэгъотырэ апшэрэ еджаплэу институтыр гъэпсыгъэным ар дэлэжьагъ, нэужым университетыри ыгъэпсыгъ. А гъогум тытемыкIэу тэри тэлажэ, тиреспубликэ ыкIи кыпэлулъ нэмыкI районхэм ащыпсэурэ ныбжыкIэхэм шылэныгъэм нахъ кыащышхъэпэшт сэнэхъатхэр тиуниверситет зэрэщадгъэгъотыштхэм тыпыл. Джырэ уахътэм рабочэ сэнэхъатхэр зырымыкIэхэр кыдэтлгыты, псэолъэшIыным, энергетикэм ыкIи нэмыкI лъэныкIохэм афэдгъэсэнхэу купитIу икIыгъэ илээсым тштагъэ. Мыгъа Iофшлур лъыдгъэкло-тэшт.

Егъэджэн системэр тIоу гошчыгъэ зэрэхъурэм фэшI бакалавриатхэр магистратурэм дгъэхъазырыгъэ ыкIи аккредитациер тIлугъэ, лицензиери кытытатгъ. Джырэ уахътэм магистратурэм икызылэхын тыдэлажэ, аш лъэныкIуиблир кызыдидубытынэу тэгугъэ. Къэлогъэн фае медицинэ институту тиуниверситет кыдыхэтым ифакультетэу «Лечебное дело» зыфиорэм иапэрэ чIэтлупшыгъо

зэрилагъэр, интернатурэри кызырэщызылутхыгъэр.

ЭкономикэмкIэ шIэныгъэхэр зыщаушэтырэ диссертационнэ Совету тIэм иIофшIэн зэрэзэхищэрэ шIыкIэм лъэшэу тегъэрэзэ. ИкIыгъэ илээсыр пшгэм, аш тикIэлэегъэджэ нэбгырэ тIокIым кандидат диссертациехэр кышаухъумагъэх, зы нэбгырэм докторыщIэр кышигъэшхыпкыжыгъ. Арыш, аш фэдэ Совету тIэхэм япчъагъэ хэдгъэхъон тыгу хэлъ.

Тиуниверситет чIэс студент мин 17-м ехъур факультет пшIыкIуэмэ ащеджэ. Шылэныгъэм кыащышхъэпэшт сэнэхъат зэфэшхъафхэр мышщадгъэгъотын тэлэжы. ТызыгъэгъушIорэр тикIэлэегъэджэхэм янахыбэр зэрэшIэныгъэлэжхэр, акыл акIэрыпхынэу зэрэщытыр ары.

— **ИкIыб къралыгъомэ кыарыкIыгъэ студентхэр Мыекъопэ къралыгъо технологическэ университетым щешъогъэджэх. Ахэм сыдэуштэу шъуадэлажэра тиреспубликэ илэу шылэклэ-псэукIэм хэгъозэнхэм, бээр зэрагъэшIэным афэшI?**

— Тиреспубликэ рэхъат, лъэпкэ змызэгъыныгъэ илэп, цыфым ышъо шлуцIэмэ е гъожымэ дэхъащхын зыщашIэрэ чIыплэу шгътэп. ИкIыб хэгъэгъухэм кыарыкIыгъэ студентэу едгъэджэхэрэм ашIуанэхэрэп, кын арагъэлэгъурэп. Аш мэхъанэшхо иIэу щыт. Ар анахъэу кызылабгъорэр тэ урысыбэр

илээсым кыкIоцI ядгъашлэу, етIанэ нэмыкI кыалэхэм адэт апшэрэ еджаплэхэм зачIахъэхкIэ ары. Бэмэ кытIагъэгъэжыш, тикIалэ ыкIи тиуниверситет яеджэн щылабгъэклауэ. Нэбгыришгъэм кышгъэгъэжыгъэу шгъэрэ шIэныкIорэм нэгъэ къэс етэгъаджэ. Урысыем апшэрэ еджаплэу итыр бэ дэд, ау аш фэдэ амал зэратыгъэу, дунэе статус зилэу ахэтыр шIыкIым блэклэрэп. Тэри студентхэм яIофхэр нахъ зэрэдгъэпсын-кIэштхэм тыпыл, общежитиеу зычIэдгъэтысхъэхэрэр ренэу тэгъэцкIэжы, изытет дэгъу, ящыклагъэр ятэгъэгъоты.

УФ-м хэушхъафыкIыгъэ программэу ыштагъэр кызыфэдгъэфедди тилэпкыгъэхэу Iэ-кIыб хэгъэгъухэм ащыпсэухэрэм якIалэхэр нэбгырэ шIэклэ фэдиз хъухэу мыгъэ тштагъэх. Ахэр тэ зэрэгъышхэр кыдгъурылоу тыналэ атетэгъэты, гумэклэ-гъоу ялэхэми ренэу зашгъэгъэ-гъуазэ. Тилэпкыгъэхэр кызыдикIыгъэхэр Сириер, Тыркуер ыкIи Израиль. Урысыбэр зызэдгъэшIэрэ ужым сэнэхъатэу кыыхахырэмкIэ едгъэджэщытх.

— **Университетым итеплэ ренэу нахъ клэракIэ мэхъу, зэкIэми ар кыыхагъэщы. Апшэрэ еджэлэшхор жъугъэклэжы зэпытыныр ыкIи хэжъугъэхъоныр сыдэуштэу кыжъудэхъура?**

— Егъэджэн-методическэ базэм изтэгъэгъэпсыхъан, шыпкэмкIэ, тыкъэмыцуоу тыдэлажэ. Гуцылэм пае, илээс шгъэ

ныкIом кыкIоцI зэблэмы-хъугъэгъэ шхъаныгъупчъэхэу политехническэ колледжым хэтыгъэхэр кыыхэтхыхи, кIэу хэдгъэуцуагъэх, унэ кIоцIым IофшIэнхэр етшIылабгъэх. Аш сомэ миллион шIэклым ехъу пэлудгъэхъагъ. Общежитиеу урамэу Гоголым ыцIэ зыхырэм тетыр дгъэцкIэжыгъэ, еджэлэ унэмэ компьютерыкIэхэр ачIэдгъэуцуагъэх, видеоконференциехэр зыщашIэрэ залыр аужырэ шапхъэхэм адиштэу дгъэпсыжыгъэ. Швейцарие технологиер тетэу спортивнэ пчэгъури тшIыгъэ. А IофшIэнхэм апэлудгъэхъэгъэ мылькур гъэсэнныгъэмрэ шIэныгъэмрэкIэ УФ-м и Министерствэ кыит-фитIупшыгъ. Адыгеим псауныгъэр къэухъумэгъэнымкIэ и Министерствэрэ Адыгэ республикэ клиническэ сымэдджымырэ тилэпIэгъухэу медицинэ сэнэхъатхэр зыщызэрагъэгъотырэ унэ-еджаплэр непэрэ шапхъэхэм адиштэу зэтэдгъэпсыхъажыгъ.

— **Хъазрэт, АР-м и Къралыгъо Совет — Хасэм идепутатэу ушты. Ухэ-зыдзыгъэ цыфхэр зэрэпшымыгъупшэхэрэм, узэрадэлэпылэрэм тыщыгъуаз. Сыд фэдэ гумэклыгъоха цыфхэм кыуахылылэхэрэр?**

— ХэдзакIохэм гумэклыгъоу яIэхэр зэфэшхъафых. Урамэу зыщыпсэухэрэм ягъэцкIэжыны, юридическэ Iэпылэгъуи, нэмыкIэхэри ящыклагъэу ахэр кысыуалэхэу мэхъу. ЗэкIэмкIи хэгъогогъо зэлукIэхэр зэхэс-

щагъэх, нэбгырэ тIокIитIу фэдизмэ ягумэклыгъохэр кыса-хылабгъэх, ахэм янахыбэм сишIуагъэ язгъэклыгъ. Гъэсэнныгъэм исистемэ сызэрэщылажырэу сымыгъэгъуащэу анахъэу сыналэ зытэгъэгъотырэ еджаплэхэр ары. Цыфхэм ясоциальнэ гумэклыгъохэм язэшIохыни еджаплэхэм ягъэцкIэжыны апэлухъанэу депутатскэ фондэу сIэм кыыхэгъэ-кIыгъэ сомэ миллионрэ мин шытфырэ афэстIупшыгъах. Я 2-рэ ыкIи я 11-рэ гурыт еджаплэхэм, искусствэхэмкIэ я 3-рэ гурыт еджаплэм, я 35-рэ лицей, кIэлэцIыкIу Iыгыплэхэм гъэцкIэжыныхэр ащадгъэшIыгъэх, Iэмэ-псымэу ящыкIэгъэштхэр, компьютерхэр афэтшIыгъэх. Хэгъэгъу зэошхом иветеранхэу сихэдзыплэ округ щыпсэухэрэм республикэ гъэзетхэр кыафистхыкIыгъэх.

— **Дэгъоу Iоф зышIэрэм дэгъоу зигъэпсэфын фаеу зылытэхэрэр щылэх. О узыгъэпсэфыгъо уахътэ сыда кыыхуыбэтэрэр?**

— Тхылэеджэным ыуж лъэныкIуитIу сызыпылэу кыыхэгъэщырэу: спортымрэ пцэжыеешэнымрэ. Синыбджэгъухэр сигъусэхэу футбол, волейбол е баскетбол сешIыныр сикIас. Пкышыболыр псыхэгъэнымкIэ, псауныгъэр къэухъумэгъэнымкIэ а спорт лъэпкхэм яшIогъэшхо кыэкIо. Пцэжыеешэным сызыпылгыри бэшIагъэ. Сигушшысэгъухэр сигъусэхэу АР-м пцэжыеешэнымкIэ и Федерацие апэрэу зэхэтщагъэ. Аш нэбгырэ минрэ шытфырэ кыыхагъэ. АР-м и Лышхъэрэ и Премьер-министрэрэ зыхэлэжыгъэхэ чемпионатитIу зэхэтщэгъах. Джыри а Iоф шIагъор лъыдгъэклотэшт.

— **Тхъауегъэпсэу гуцылэгъу укызырэтфэхъугъэмкIэ.**

— Ори тхъауегъэпсэу.
ДэгъуцIагъэр ДЭРБЭ Тимур.

ПЕНСИЕХЭМКIЭ ФОНДЫМ ШЪУЩЕГЪЭГЪУАЗЭ

Таджикистан щызэуагъэхэри ахагъэхъажыгъэх

2012-рэ илээсым ищылэ мазэ и 1-м кышчыублагъэу кIуачIэ илэ хъугъэ 2011-рэ илээсым шэкIогъум и 7-м номерэу 307-ФЗ зытетэу аштэгъэ Федеральнэ законэу «Ветеранхэм яхылабгъ» зыфиорэм зэхокIыныгъэхэр фэшIыгъэнхэм фэгъэхыгъ» зыфиорэм. А законым къралыгъохэу, кыалэхэу, шъолырыхэу Урысые Федерацием игражданхэр ахэлажэхэзэ Iэшэ зэлупIэныгъэхэр зыщыкIуагъэхэм ыкIи ахэм япIалэхэм ахелгытэ 1992-рэ илээсым иIоныгъо кышчыублагъэу ишэкIогъу, 1993-рэ илээсым имэзае кышчыублагъэу 1997-рэ илээсым итыгъэгъазэ анэсырэ пIалэхэм Республикэу Таджикистан щыкIогъэ Iэшэ зэлупIэныгъэхэр.

ЫпшгъэкIэ зыцIэ кышче-

тIогъэ Федеральнэ законом хэгъэхъожыныгъэу фашIыгъэхэм дзэ кыулыкIушIэхэу, ахэм ащыщых запасым (отставкэм) щыIэхэр, военнообязаннэхэу дзэ сборхэм ашагъэхэу, хэгъэгъу кIоцI IофхэмкIэ органхэм ыкIи къралыгъо щынэгъончъагъэмкIэ органхэм ярядовойхэу ыкIи пэшэ IэнатIэхэр зезыхъэхэу, Урысые Федерацием зыкъэухъумэжыгъэнымкIэ и Министерствэ иIофшIэхэу, уголовнэ-гъэцкIэжыкIо системэм иучреждениехэм ыкIи иорганхэм яIофшIэхэу Урысые Федерацием икъралыгъо хэбзэ органхэм зэрагъэклагъэхэм тэ-тэу якыулыкIу пшгъэрылхэр агъэцакIэхэзэ 1992-рэ илээсым

иIоныгъо кышчыублагъэу ишэкIогъу ыкIи 1993-рэ илээсым имэзае кышчыублагъэу 1997-рэ илээсым итыгъэгъазэ нэс Республикэу Таджикистан щыкIогъэ Iэшэ зэлупIэныгъэхэм ахэлэжыагъэхэр Iэшэ зэлупIэныгъэхэм яветеранхэм (1995-рэ илээсым шылэ мазэм и 12-м номерэу 5-ФЗ зытетэу аштэгъэ Федеральнэ законыр) ахигъэхъажыгъэх. Аш ишIуагъэкIэ Iэшэ зэлупIэныгъэхэм ахэлэжыгъэхэ ветеранхэм апае Федеральнэ законом ыгъээнфэрэ социальнэ Iэпылэгъухэр ыкIи мазэ къэс ахыцэ тынхэр (ыужкIэ ЕДВ-кIэ теджэшт) ятыгъэнхэм ифитыныгъэхэр ялэхэ хъугъэ.

Ветеранхэм социальнэ Iэпы-

Iэгъу ятыгъэным иIофыгъохэр афагъэцкIэжыкIэ 1992-рэ илээсым ищылэ мазэ ыпкIэ СССР-м и Правительствэ, зыхэхэхэрэ купхэм ателгытагъэу, ветеранхэм апае ыгъэнэфэгъэ е ыужкIэ Урысые Федерацием и Правительствэ ыгъэнэфэгъэ удостоверениеу шыошэ зыкI зилэр зарахылылэкIэ.

Мазэ къэс аратырэ ахыцэ тыным ехылылэгъэ IофыгъомкIэ гражданхэм зызафагъазэкIэ ЕДВ-р афэгъэуцугъэным ПФР-м ичIыплэ орган хэлплэ Iэшэ зэлупIэныгъэхэм яветеран иудостоверениеу Урысые Федерацием и Правительствэ 2003-рэ илээсым тыгъэгъазэм и 19-м номерэу 763-рэ зытет

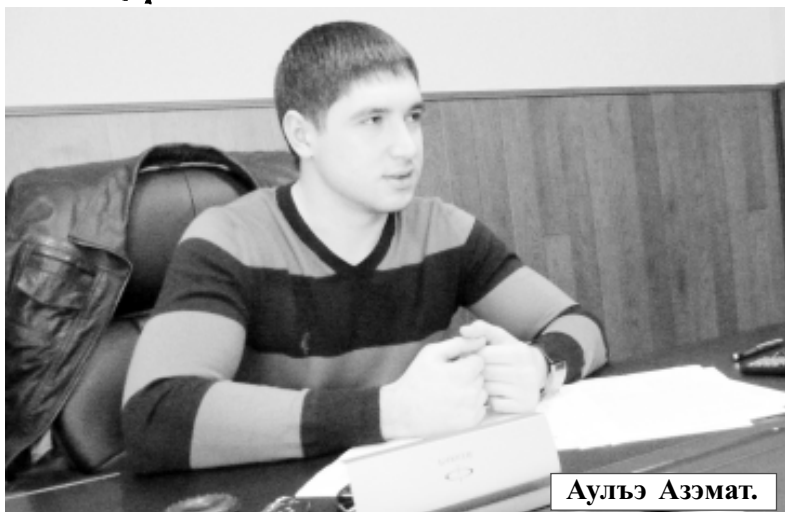
унашъоу ышIыгъэмкIэ ыухэ-сыгъэр зырахылылэкIэ.

1992-рэ илээсым иIоныгъо кышчыублагъэу ишэкIогъу нэс ыкIи 1993-рэ илээсым имэзае кышчыублагъэу 1997-рэ илээсым итыгъэгъазэ нэс Республикэу Таджикистан щыкIогъэ Iэшэ зэлупIэныгъэхэм ахэлэжыгъэхэ гражданхэм мазэ къэс ахыцэ тынхэр ятыгъэнхэм ехылылэгъэ фитыныгъэхэр гъэцкIэжыгъэныхэ гухэлным пае цыфыр зыщыпсэурэ чIыплэм ПФР-м иорганэу щылэм зыфигъэзэн фае.

ХЪАЦЫКIУ Марин.

ПФР-м и Къутамэу Адыгэ Республикэм щылэм социальнэ тынхэр ятыгъэнхэмкIэ иотдел ипаш.

Аулъэ Азэмат.

Селоу Красногвардейскэм щэ заводэу дэтыгэр жьы хьугъагъэ. Ащ ипсэуалъэхэм ядэпкъхэр зэхэтэкъо-гъагъэх, оборудованиеу ахэм ачлэти продукция тэрэз къарыдэбгъэкынэу уащыгугъыжынэу шытыгъэп. Ащ къыхэкӀэу заводыр икӀэрыкӀэ шыпкъэу зэтэгъэпсы-хьажьыгъэным фэгъэ-хьыгъэ проект ихъу-хьэгъэн фаеу уахътэм къыгъэуцугъагъ.

АВТОМАТИКЭМ ЮфшӀэнхэр егъэцакӀэх

Заводыжыр зыдэщытыгъэ чыплӀэм анахъ псэолъэ шъхьа-лэу итыгъэр икӀэрыкӀэ шып-къэу зэтырагъэпсыхьажьыгъэ, ащ псэолъакӀэхэри къыпашыхьагъэх. Цыфхэр зыщылэ-жэхэрэ чыплӀэхэр дэгъу дэдэу зэтырагъэпсыхьагъэх, гъэучы-лӀэу камерэхэр, компрессор-хэр чӀагъэуцуагъэх, зыгъэпсэ-фыплӀэ чыплӀэхэри щашыгъэх.

— Заводым ищыкӀэгъэ обо-рудованиер къыхэтхы зэхъум анахъэу тызэрыгъэзагъэр Іэ-кӀыб хэгъэгухэм къащашырэ оборудованиеу лъэхъаным диштэрэр къэщфыгъэныр ары, — къеуатэ заводым директор фашыгъэ кӀэлэ ныбжьыкӀэу Аульэ Азэмат Хьамедэ ыкъом.

— Къуаер къыщашырэ цехым Болгарием ит фирмэу «Экоком» зыфиорэм къыди-гъэкӀыгъэ автоматизированнэ линиер чӀэдгъэуцуагъ. Щэу къащэрэр залыхырэм щегъэ-жыгъэу продукции хьазырыр къызыщыдӀкӀырым нэсыжъэу ЮфшӀэнхэр зэкӀэ автоматикэм-кӀэ зэшӀохыгъэ мэхъух. Специ-альнэ программэу итхъухьа-гъэм къызэрэдилъытэрэмкӀэ, оборудованиер тхьакӀыгъэныр ыкӀи дезинфекции шыгъэныри автоматикэм зэшӀухы. Ахэм адакӀоу заводым Германием шызэхэщэгъэ фирмэу «Хафнер мьюшлер» зыфиорэм къышшы-гъэ гъэучылӀэу системэр, Италием къыщагъэхьазырыгъэ компрессоры, нэмьц фирмэу «Юмах» зыфиорэм къышшы-гъэ котелхэу Урысыем аперэу къырашагъэхэу сыхьат пэпч парэу килограмм 560-рэ къэ-зыгъэхьазырыхэрэр заводым ичӀыплӀэ зэфӀэшхьафхэм ащыд-гъэуцугъэх. Заводым ипсэолъэ шъхьалӀэ къыпытшыхьагъэ щэу

къырашалӀэрэр къызыщыты-ухъумэщтыр, ащ щэр зыра-гъахьокӀэ, ешылӀэгъэн фаер зэкӀэ шагъэцакӀэ. Ащ ыуж про-дукции хэшӀыкӀыгъэным фэ-хьазыр хьугъэ щэр къуаер къэ-зыгъэхьазырышт оборудова-нием лъагъӀэсы. Продукциеу къэдгъэхьазырырэр нэмьц фир-мэу «Мультивак» зыфиорэм къыщашыгъэ автоматэу эти-кеткэхэр тезыгъапкӀэхэрэм Іэ-кӀагъахьэщ, ащ зэращӀэным шыфагъэхьазыры.

Заводыр зыщызэтырагъэп-сыхьажьыгъэ уахътэм къы-кӀоцӀ Германием, Болгарием ыкӀи Украинэм къарыкӀыгъэ специалистхэм илӀэсрэ Юф-шашыгъэ. Ахэм оборудовани-ер зэрагъэуцугъэм дакӀоу, про-граммекӀэ Юф ашӀэным зэкӀэ тырагъэпсыхьагъ, ЮфшӀэныр рагъэжъэными фагъэхьазы-рыгъ. Ащ дакӀоу заводым Юф шызышӀлӀэхэр щэм хэшӀы-кӀыгъэ продукции зэфӀэшхьаф-хэм якъыдгъэкӀын фырагъэ-джагъэх. ЫужыкӀэ ахэр арых оборудованиер Юф ышӀлӀэу зытӀупшыгъэхэр.

ИкӀыгъэ илӀэсым заводым изэтэгъэпсыхьан хьазырэу гъу-нэм нагъэсыгъ. ГъэрэкӀо заво-дым чэш-зымафэм щэ тонн 14-мэ кӀоэ зэфӀэшхьафхэр ахи-шыкӀыгъэх. Непэ анахъэу ащ къыщашыхэрэр «Сулуғуни» ыкӀи «Спагетти» зыфалорэ къуа-ехэм ыкӀи болгарскэ брынзэм афэдэх. ЗэрэрахъухьэрэмкӀэ, мы илӀэсым продукции зэфӀэш-хьафэу къыдагъэкӀырэ 20-м лыкӀлагъэхьащт, ар зыхашы-кӀышт щэ тонни 100-м фэдиз чэш-зымафэм къалӀэкӀэхьащт.

Непэ заводым нэбгыри 102-мэ Юф шашӀэ, бэмышӀлӀэу а пчъа-гъэм джыри нэбгырэ 50 ха-

гъэхьошт. Заводым изэтэгъэп-сыхьан аухэу кӀуачӀэу илӀэмкӀэ Юф ышӀлӀэу зыригъажьэкӀэ, псэуэмкӀи шылэжъэщтыр нэб-гырэ 300-м къыщыкӀэщтӀэп. Ахэм янахьыбэр районым шыпсэуэхэрэм ащыщыштхы, анахъэу ЮфшӀаплӀэм аштӀэщтхэр апшӀэрэ еджӀлӀэ заведениер къэзыухьхэрэ ныбжьыкӀэхэр арых. Мы лъэхъаным заводым продукции зыхишыкӀышт щэр къылӀэкӀэзыгъахьэхэрэр холдин-гъэу Усть-Лабинскэ шагъэп-сыгъэ «Агро Кубань» ыкӀи Афицкэ фирмэу «Автобан» зыфилохэрэр арых.

Заводым тызыщылӀэгъэ ма-фэм зэкӀэ псэуалъэхэр къэткӀу-хьагъэх, цеххэм ЮфшӀэныр зэ-ращызэхэщагъэм нэуасэ зы-фэтшыгъ. Щэр апэу къызэкӀо-лӀэрэ пунктым хэт лаборатори-ем щауплӀэкӀу, ащ изытет, тхъоу хэлъыр зыфэдиизыр шызэрагъашӀэх. Ащ ыуж щэр аукъэбзы ыкӀи агъэучылышъ, ар къызыщаухъумэщт чыплӀэм лъагъӀэсы. Ащ фэшӀ щэ тонн

25-рэ зырыз зэрыфэрэ бочкэш-хохэр агъэфедэх. Ащ къекӀышъ щэр кӀоэ зэфӀэшхьафхэр зы-щашыштхэ цехым къылылӀэ-сы, ащ «Сулуғуни» ыкӀи брын-зэр шыхашыкӀых.

Заводым шагъэзэкӀлӀэрэ тех-нологическэ ЮфшӀэнхэм зы-щалыплӀэхэрэ чыплӀэм тыш-лӀэкӀэ аппаратчыкӀу Е. А. Кло-новым. Ащ къытфелуатэ заво-дым «кучӀлӀэу» илӀэ чыплӀэм Юф-шӀэнхэр зэрэщызэхэщагъэхэр.

— Сэ пшӀэрылӀэу сӀлӀэр продукцииер къыдэзыгъэкӀышт линиер иЮфшӀэн тэрэзэу гъэп-сыгъэныр ары, — еӀо Евгений Клоновым. — Ащ фэшӀ зэкӀэ линиер икӀыхьагъэ Юф зери-шӀэрэм ренэу сыналӀэ тесэгъэ-ты. Ащ дакӀоу линиер Юф зеришӀлӀэрэ, температурэу илӀэр компьютерым нафэ къыщэ-хьух. Ащ дакӀоу хьазыр хьугъэ продукцияер ар къызыщаухъ-мэщт чыплӀэм лъыгъӀэсыгъэ-ныри компьютеркӀэ зэшӀотэхы.

Заводым къуаеу къыгъэхьа-зырырэр зыщагъэгъопцэрэ

чыплӀи шагъэпсыгъ. Ащ нэ-мьц фирмэу «Райх» зыфиорэм къыгъэхьазырыгъэ оборудова-ниер чӀагъэуцуагъ. Къуаеу теплӀэ дахэ илӀэ ыкӀи пшхы-нымкӀэ изытет дэгъу хъунхэм пае къуаер агъэгъуапцэ зыхъу-кӀэ ащ тегъэпсыхьэгъэ пхэр зэрагъэгъоты ыкӀи агъэфедэ. Мы лъэхъаным заводым ана-хъэу шагъэгъуазэрэр кӀоэ лъэп-къэу «Спагетти» зыфиорэм фэ-дэр ары. Ар зыщагъэхьазыры-рэ чыплӀэу хэтым сыхьатым къыкӀоцӀ кӀоэ килограмм 470-рэ шагъэгъуапцэ.

— Дунэ бэдзэрым тикъуа-ехэр шытӀэнхэм фэшӀ продук-циеу къыдэдгъэкӀырым идэгъу-гъэ хэгъэхьогъэным Юф дэт-шӀлӀэн фае, Европэм къыщагъэ-хьазырырэ къуаехэм язытет къышымыкӀэу ахэр мыгъэхьа-зырыгъэхэ хъуштӀэп, — еӀо за-водым идиректорэу Аульэ Азэ-мат. — Арышъ, заводым изэ-тегъэпсыхьан мы илӀэсым тухьын ыкӀи оборудованиекӀэу джыри тищыкӀагъэр зэкӀэ чӀэдгъэуцон тыгу хэлъ.

Продукциеу къыдагъэкӀы-рэм илӀугъэкӀын зэрэзэхэщэ-гъэщтыми заводым ипашӀэхэр егушшысэх. Бэдзэрым Юфхэр зэрэщыгъэпсыгъэхэм зыщагъэ-гъуази, болгарскэ брынзэу къыдагъэкӀырэ грамм 200-м къыщегъэжъагъэу зы кило-грамм нэсэу агъэхьазырэу аублагъ. ЗэкӀэ кӀуачӀэу илӀэр заводым ыгъэфедэ зыхъукӀэ, хэгъэгум ичӀыплӀэ зэфӀэшхьаф-хэм ежъхэм ящэкӀо лыкӀлохэр ащылӀэхэу агъэпсышт. Ежъ за-водым иунаеу иӀ сатыушӀ орга-низациехэм продукцияер зэра-ІэкӀигъэхьащт транспортыр.

Лъэшэу тыгу рыхьыгъ завод шагур зэрэзэтырагъэпсыхьа-гъэри, цех кӀоцӀхэр дахэу зэра-гъэкӀлӀэрэкӀагъэхэри. Тыкъыз-щыдӀэкӀыжыщтым тищыхэ пытэ зытелъ хьугъэр охътабэ темышӀлӀэу заводымкӀэм кӀоэ зэ-фӀэшхьафхэм якъэгъэхьазы-рынкӀэ гъэхьагъэхэр зеришӀы-штхэр ары.

ЛӀЭХЪУСЭЖӀ

Хьаджэсэртбый.

Сурэтхэр Красногвардей-скэ щэ заводым къыщытыра-хьыгъэх.

АХЪЩЭМРЭ КІЭЛЭДЖАКІОМРЭ

Тызыхэт уахътэм гурым гэсэныгъэ ззыгъэгъотыхэрэм еджапІэм ахъщэ зэрэхьырым тыщыгуау. Іоф зымышІэрэ сабым сомэ тхьапша ищыкІагъэр? Сыда ар зыпІуагъахэрэр? Мы унІІэхэм яджэуапхэм талгъыхуэзэ, тигъзетеджэхэм зафэдгъэзагъ. ЯшІошІхэр къядгъІуагъэх, чІыпІу зэрыхтхэр кыдэтлгыти, алгъэуацІэхэр зэлтхъугъэх.

НЭФЫШЪ Мадина:

— ЕджапІэм сисабый зыкІорэм кыщегъэжагъэу ахъщэ тыныр едгъэжагъ. Мыгъэ ны комитетым сомэ 2000 нэбгырэ пэпчъ кытын фаеу кыгъэнэфагъ. Сабыйхэм ящыкІэгъэшт хьапщыпхэр, класс кІоцІым гъэцкІэгъынхэр е нэмыкІ пкыгъохэр ищыкІагъэхэм ащэфых. МэфкІ мафэхэм еджакІохэм, кІэлэгъаджэм тафэгушІо. Ащ нэмыкІу

тхьамафэ къэс сомэ 300 есэгъэхы. Ар сабыир зэрэхьыщтым, «продленкэм» кызырэнэрэм пІохъэ. ЕджапІэм ІэпыІэгъу ищыкІагъэти, къалогъэ ахъщэр яттыгъ. Сэ зы сабый сІІэр. НэбгыритІу е нахьыбэ зІІэм ахэр еджапІэм ыгъэ-кІонхэр кызырэхьыльэкІырэм шэч хэлъэп.

ЗЕЗЭРЭХЪ Нэзрэт:

— Сабыир уахътэм диштэу зэрэфпэштым, ищыкІэгъэшт тхылгъхэр кызырэфпэшфыштхэм имызакъоу, еджапІэм ахъщэ ебгъэхьын фаеу мэхъу. Гурым гэсэныгъэ зэрэзэб-

гъэгъотыштым ыпкІэ хэлъу ашынэу кызыралорэм тегъэ-гумэкІы. Джыдэдэм пэублэ классым тис. ТапэкІэ тылгы-кІуатэ къэс, сабыир зэрыхьэр классым елгытыгъэу, яттын фаем хэхъошт. Уисабый дэгъоу еджапІэр кыуухынэу уфаемэ, кІэлэгъаджэм уналэ тебгъэ-тышт. Уфай-уфэмыеми, унашъохэм адебгъэштэшт.

ЧЭСЭБЫЙ Бэл:

— Тхьамафэ къэс еджэпІэ шхэпІэм зэрэщышхэщтым пае сишъао сомэ 300 есэты. Ау зэрэпщэрыхьагъэхэр ыгу римы-хьыгъэу, къаратыгъэр бэмэ

амышхыгъэу къело. Ащ емылгытыгъэу, классым исхэм къахэзгъэщырэн. Зыфаер кырищэфынэу сомИ 100 есэты. ГъогупкІэр ащ кыхэхьэ, къэгъэлъэгъонхэм ащэх. ЗэкІэри кышфэлгытэштэп. Къыхьащт илгъэс еджэгъум сипшъашъи еджапІэм кІошт. Зэш-зэшпы-хъухэр зэлгыплъэгъынхэм фэшІ пшъэшъэгъыем итхыль-хэр а еджапІэм естыштых.

МАМЫЙ Люс:

— Уахътэр лыкІуатэ къэс тыщыІэкІэщтым нахъ тегупшысэ. Тисабыйхэм гэсэныгъэ-пІуныгъэ дэгъу зэрд-

гъэгъотыштым тыпыль. ЗэрэхъугъэмкІэ, ахъщэ уІІэмэ, уисабый ебгъэджэщышт. Хабзэм икъу фэдизэу еджапІэхэм анаІэ зэратемытым кыхэхкІэу, тэ, ны-тыхэм, ІэпыІэгъу тафэхъун фаеу мэхъу. Унагъом, сабыим апІудгъэхьан тІэкІыштыгъэр еджапІэм етэгъы.

Зэфэхьысыжъ кІэкІ

ГушыІэгъу тызыфэхъугъэхэм зыдебгъэштэни, узэмызэгъыни къалуагъ. Ау джыри зэ нафэ кытфэхъугъ ар «шІогъэнэгъэ» ІофкІэ ны-тыхэм ахъщэр зэрэ-тырэр. Гурым еджапІэм имызакъоу, апшъэрэ гэсэныгъэ зышарагъэгъотырэ еджапІэхэми мы гумэкІыгъор ащыІ. Ахъщэшхо къащекІокІы. Непэ къэтІэгъыгъэ упчІэм тапэкІи тыналэ тедгъэтышт. Іофым хэкІыжыпІу фэхъуштым тытегушылэшт.

(Тикорр.).

ІофшІэныбэ зыщызэшІуахырэ къулыкъушІапІ

Передерий Раисэ полицием имайор, Урысыем ифедеральнэ миграционнэ къулыкъушІапІэ иотделэу Тэхъутэмыкъое районым щыІэм ипаш. 1991-рэ илгъэсым ичъэпыогъу мазэ кыщегъэжагъэу Яблоневскэ къоджэ псэупІэ полицием иотдел Іоф щыІагъ. 1994-рэ илгъэсым бэдзэогъу мазэм паспорт столым ипэщагъ, нэужым Тэхъутэмыкъуае щыІэ паспорт-визэ къулыкъум инспекторэу Іоф ышІагъ, полицием имладшэ лейтенантыгъ. ІофшІэн зыфэдэм зыщызэгъауазэ шІоигъоу Передерий Раисэ зылузгъэкІагъ, упчІэхэр естыгъэх.

Хъ.Щ.: Сыд фэдэ ІофшІэнхэ анахъ мэхъанэ зышъутыхэрэр?

П.Р.: Ахэр бэкІае мэхъух, сэ анахъ мэхъанэ ин зІІэхэм ягугъу къэсшІышт. Цыфыр зыщыщыр кыушышхьатэу тхыльхэр иІэнхэ фае. ПсэупІуэ яІэм е кызыдэкІуагъэхэм ащытэтхы, ятхыльхэм щыкІагъэ горэхэр афэхъугъэхэмэ, ахэр тэгъэтэрэзыжыых. ПсэупІэхэм ащымыпсэухэу пІэлъэ гъэнэфагъэкІэ кыдахьэхэрэр тэгъунафых, ахэр къэзыушышхьатырэ тхыльхэр тэупІэкІлх. МыщкІэ ІэпыІэгъу кытфэхъух депутатхэр, администрацием иІофышІэхэр, полициер.

Хъ.Щ.: Илгъэс зэкІэлгыкІохэм нэмыкІ хэгъэгухэм къарыкІыхэу Урысыем кыхьэхэрэм япчъагъэ зэфэ-диза, лгъэшэу зэтэкІыха?

П.Р.: Яхэгъэгухэм къарыкІыхэу Урысыем къақІохэрэр илгъэсхэмкІэ шъхьаф-шъхьафэу пІытгэнхэ хъумэ, пчъагъэхэр зэфэдэхэп, инэу зэтэкІых. МыщкІэ щысэхэр къэпхьынхэ пІгъэкІышт. ГушыІэм пае, 2009-рэ илгъэсым имэзІІбгъу пштэмэ, Адыгеим ифедеральнэ миграционнэ къулыкъушІапІэ иотдел нэмыкІ хэгъэгухэм къарыкІыхи, Тэхъутэмыкъое районым кыхьагъэхэу учетым шыхагъэуагъэр нэбгырэ 1681-рэ мэхъу. А пчъагъэм хэхьэ къэралыгъом ихьан, икІын е зэпырыкІын зэрэфитыр къэзыгъэнэфэрэ Іизын япаспортхэм атедзэгъэнхэр

зымышыкІагъэхэр. ІэкІыб хэгъэгухэм къарыкІыхэрэ граждэнхэм янахьыбэ зыщышхэр Узбекистан-рэ Таджикистан-рэ.

Хъ.Щ.: НэмыкІ хэгъэгухэм къарыкІыхэрэ сыдэу-щтэу къақІохэра: куп-купа, зырызха, унагъоха?

П.Р.: Нэбгырэ 1103-р — язакъоу, нэбгырэ 550-рэ Іоф ашІэнэу къэкІуагъэх, нэбгырэ 22-р пІэлъэ гъэнэфагъэкІэ хэгъэгум щыІэгъытх, нэбгырихыр еджэшт. Нэбгырэ 550-у Урысые Федерацием пІэлъэ гъэнэфагъэкІэ щыІэнхэу къэкІуагъэхэм ащыпщхэу нэбгырэ 45-мэ ащ фэдэ Іизын аратыгъ. Ащ хэхьэхэ граждэнхэ зымыІэхэу Тэхъутэмыкъое районым кыхьагъэхэу атхыгъэхэр ыкІи нэбгыритІоу ренэу мыщ щыпсэунхэу кыхьэхыгъэхэр. ЫпшъэкІэ кызырэхьыльэкІуагъэу, илгъэсхэр зырызэу зэбгъапшэхэмэ, тыхэгъэгъу кыхьэхэрэр япчъагъэкІэ зэфэдэхэп. ГушыІэм пае, зы илгъэсым ІэкІыб хэгъэгухэм къарыкІыхи, Адыгэ Республикэм Іоф шашІэнымкІэ Іизын зыратыгъэхэр нэбгырэ 1330-рэ хъуштыгъэмэ, ыужырэ илгъэсым а пчъагъэр нэбгырэ 330-рэ хъугъэ.

Адыгэ РеспубликэмкІэ Тэхъутэмыкъое районым ары анахьыбэу хымэ хэгъэгухэм къарыкІыхэрэр кызыдакІохэрэр. Зырызхэм яшъхьэгъусэхэр е якІалэхэр кызыдащэх ыкІи зэгъусэхэу Іоф зэдашІэ. Нахьы-

бэр зырыз, къагъахэрэм щыщ ахъщэр яунагъохэм афагъэхьы. Унагъоу Іоф зыфашІэрэм иунэ есых е псэупІэмэ адэт унэхэм арысых. Фэтэрэу унэ зыубытыхэрэри ахэтых. Сыдэу щытми, цыфхэм захагъэзагъэ, диньыри зэрэхьэ.

Хъ.Щ.: Хэгъэгум кыхьан-икІын, кощын Іофхэр кызырэкІохэу щытхэп. Къин Іаджи кыздахьы, загъорэ Іофхэр зэхъыгъуаехэу мэхъу. Илгъэс къэс ахэм языхтэкІы хэгъэгум кыхьэхэрэм япчъагъэ зэхъокІых. Мы Іофыгъом изэшІохын икІыгъэ илгъэсым сыдэуштыгъэу зэхъэгъагъа?

П.Р.: Ары, уахътэр лыкІуатэ къэс зэхъокІыныгъэхэр кызыдехьых. Кошыхэу тыхэгъэгъу къақІохэрэм ахэкІэу е ахахъоу, къэралыгъоу кызыдикІыхэрэри нахьыбэ хъухэу мэхъу. Тэхъутэмыкъое районым хымэ цыфэу кыхьэхэрэр нахьыб. Сыда ар кызыхэкІырэр? Сатъушыным, псэолгъэшыным, мэкъумэщ хьызмэтым ыкІи нэмыкІ лгъэныкъохэм лгъэшэу закышталгъынымкІэ амал псэу-ухэр тирайон иІэх. Ары ІэкІыб хэгъэгухэм къарыкІыхэу цыфэбэ тадежъ кызыкІақІорэр.

ИкІыгъэ илгъэсым иапэрэ мэзищ тирайон къэкІуагъэхэу

учетым хагъэуцагъэхэм япчъагъэ нэбгырэ 513-рэ мэхъу. Ахэр анахьыбэу Украинэмрэ Армениемрэ къарыкІыгъэх. КъызыфэкІуагъэхэр яшъхьэ-зэкъо Іоф. Ахэм афэдэхэр 449-рэ мэхъух. Нэбгырэ 75-мэ Іоф ашІэнэу, нэбгырихыр — пІэлъэ гъэнэфагъэкІэ щыІэнэу, зы нэбгырэ — шеджэнэу.

Хъ.Щ.: Нафэ зэрэхъу-рэмкІэ, лгъэгъун гухэлхэр яІэхэу, ІэкІыб хэгъэгухэм къарыкІыхэу бэ къақІорэр. АдыгеимкІэ Тэхъутэмыкъое районым бэ кыхьэхыхэрэр. Районми, къулыкъушІапІэхэм япашэхэми амал зэрэІэкІэ ахэм ІэпыІэгъу араты: ящыкІэгъэ тхыльхэр афашІых, ІофшІапІэмэ алуагъахьэх. Іофыр ащ тетми, хымэ хэгъэгухэм къарыкІыхэрэм тыхабзэхэр аукох, емыкІоу зекІохэрэр ахэтхэу къэбархэр щыІэх. Ар шъыпкэмэ, сыд фэдэ Іофтхьабзэхэ миграционнэ къулыкъушІапІэм иІофышІэхэм хабзэр зыукъохэрэм адызэрэхьэхэрэр?

П.Р.: Мы лгъэныкъом фэгъэзагъэу Тэхъутэмыкъое районым щыІэ федеральнэ миграционнэ къулыкъушІапІэм иІофышІэхэм районым хэгъэгъу кІоцІ ІофхэмкІэ иотдел ипециалистхэр ягъусэу ІофшІэнышхо агъэцакІэ.

Іофхэм языхтэкІы зэгъэшІэгъэным ыкІи зыпкы игъэуцожыгъэнхэм апае пшъэрыльхэр зыфагъэуцужыых: хабзэр зыукъохэрэр гъэунэфыгъэныр, яфэшъошэ пшъэдэкІыжыыр ягъэхьыгъэныр, хэбзэ гъэу-цугъэу щыІэхэр ягъэшІэгъэнхэр, ахэр зэрагъэцакІэхэрэм алгып-лгъэгъэныр. Ахэм япхыгъэу псынкІэу зэшІуахырэ профилактікэ Іофтхьабзэхэу пшы фэдиз агъэцкІагъ. Пчъагъэмэ кызырагъэлыагъорэмкІэ, хымэ чІыгу кыкІыгъэхэм гъогогъу 77-рэ хабзэр аукуагъэу кыхьагъэщыгъ. КъэкІуагъэхэм ямызакъоу, ахэр зыштагъэхэми пшъэдэкІыжыхэр арагъэхьыгъэх: тхыльхэм ятхын хэукъоныгъэхэр хашІыхьагъэх, хэбзэнчъэу ІофшІапІэхэм алуагъэхьагъэхэри кыхьэкІыгъэх. ЗэкІэмкІи тазырэу атыралъхьа-

гъэр сомэ мини 109-рэ мэхъу. Тэхъутэмыкъое район судым унэшъуибл ыІыгъ хымэ граждэнхэр тыхэгъэгъу игъэкІыжыгъэнхэу.

Цыфыр зыфэдэр къэзыушышхьатырэ тхыль шъхьаІэу паспортыр псэуими аІэкІэлъэу щытыным иамалхэр зетэхьэх. Ащ ишІуагъэкІэ паспортхэр зышІоқІодыгъэхэми икІэрыкІэу къафыдахьыжыгъэх. ПсэупІэхэм ащыІэнхэу, адэсынхэу нэбгырэ мин 11 адатхагъ, адатхыкІыжыгъэр нэбгырэ минитф. Паспортхэм апыл хабзэхэр районым щыпсэухэу нэбгырэ 305-мэ зэраукуагъэм кыхьэкІыкІэ административнэ пшъэдэкІыжыхэр арагъэхьыгъэх.

Ащ емылгытыгъэу, икІыгъэ илгъэсым тІофшІэн щыкІагъэхэр имылагъэхэу щытэп. Мыщ дэжыым зигугъу кышчысшы шІоигъор тигъунэгъу Краснодар краим Іоф шашІэнэу къақІохэрэм ар замыгъотырэм шгъэфэу Адыгеим кыхьэхэу, мызэу, мытІоу уз зэфэшъхьафхэр хымэ чІыгу кыкІыгъэхэм кызыда-хьыхэу кызырэхэкІыгъэр ары. Ащ фэдэхэр тапэкІэ кыхьэмыкІынхэм фэшІ зэкІэри тшІошт.

Мы илгъэсым ищылэ мазэ щегъэжагъэу нэбгырэ 1951-рэ хымэ граждэнхэу районым имиграционнэ учет хагъэуцагъ. Ар гъэрэкІорэм елгытыгъэмэ, 415-кІэ нахъ макІ. Сыда ар кызыхэкІыгъэр? Организациехэу икІыгъэ илгъэсым Іоф языхьашІэгъыгъэхэм япчъагъэ кышчыкІагъ. Мы уахътэм районымкІэ организацие 12 миграционнэ къулыкъушІапІэм иучет хэт. Ренэу хымэ хэгъэгухэм къарыкІыгъэхэм Іоф языхьашІэхэрэр: ООО-у «Дом-БытХим», ООО-у «Строитель», ООО-у «Экспресс-Кубань», ООО-у «Ресурс», ООО-у «Гарантия». Мы илгъэсым Урысые Федерацием играждэнхэу алгытэхи нэбгырэ 3674-мэ паспортхэр аратыгъэх, нэбгырэ 316-мэ япаспортхэр зэблахьугъ.

Джащ тетэу тиотдел Іоф ешІэ.

Хъ.Щ.: Тхьауегъэпсэу тІупчІэхэм яджэуап кызыр-яптыжыгъэмкІэ, гъэхьэ-гъақІэхэр шъушІынхэу шъуфэсэло.

ХЪУШТ Шэбан.

Клэлэегъадж

фырэ зы клалэрэ. Пшъашгъэхэр эклэ дэклауагъэх, ащыщхэм пхъорэлъфхэр ялэх. Унагъом лъапсэу къынагъэр Рэмэзан, унэгъо зэклууж дахэ ил. Чэтибэрэ Нурыетрэ апхъухэм ыкли яклалэ адыгэцлэ шъыпкыгъэхэр афау-сыгъэх, ашклэ плуныгъэ Иофшлэныр рагъжыагъ: Сарыет, Сулыет, Рабыет, Марыет, Файзэт, клалэр — Рэмэзан. Зэклэми сэнэ-хъатхэр ялэх, щыгъу апылэу мэлэжэх, мэлэсэх.

Марыет ильэс пчъагъэ хъугъэш завучу еджаплэм зылуыр еж ыпкы къыклэу зы бырсыр горэ клэлэегъаджэхэм е клэлэ-еджаклохэм азыфагу кыхъухагъэп. Зэнэкъокъу е губж зыхлэ Иофыгъо къэтэджымэ, рэхъатэу, бырсыр хамытэу Иофыр зэрэзэшлуныхыттым пылт ыкли кыдэху.

Зы лъы гъэсагъэ горэм ылогъагъ: «Завучыр дирижерым фэд, зэклэ Иофшлэнэу егъэдженым фэгъэзагъэхэр ащ епхыгъэх, зыщыцкылагъэм зэхъоклыныгъэхэр фешых». Тэрэз, дирижерым фэдэу клэлэегъаджэхэр завучым зэрэцэх, ячлэплэхэм аргъуоцх.

«Бэмыло башлэм ишлагъэ мэбагъо» ело адыгэ гушыгъэжым, гушыгъэ лыххэр ышыхуэ уахъ-

тэр пклэнчъэу ыгъаклорэп. Апэ дэдэу компьютеры ылэ къыригъэхъагъ, фэкъулаеу егъэпсэуалэ. Бэ ишлагъэу кыгъа-клорэр, клэлэегъаджэхэм, клэлэеджаклохэм зыфэе документхэр, еджаплэм ыпшгъэ щылэ Иофшлэплэхэм ящыклагъэхэр афегъэхъазырых. Компьютерым Иоф дэзышлэ, хэутын Иофхэр зылэ кызыгъахъэ зышлоигъохэр пклэ хамытэу регъаджэх. Компьютеры зыгъэфедэу бэ еджакломи клэлэегъаджэхэм ахэтэр, ахэр завучым ыгъэсагъэх, Иоф адишлагъ. Клэлэегъаджэхэм, клэлэеджаклохэм, ны-тыхэм Марыет лыгъэныгъэшхо кыфашы, ыцлэ дахэклэ къырало, рэгущох. Ежыри джащ фэдэу зэклэми афышыл.

— Лъэшэу сигуапэу сыгу къэкы снапэрэ клэлэегъаджэу Щэрыфэт Махьмудэ ыпхуэр, — ело Марыет. — Ацумыжмэ япхуэ, Хъащтыку унагъо щырилэу дэс, Нэпсэу Адамэ ишхъэгъус. Ыныбжыккы зыгъэпсэфыныр кылыжыгъ. Апэрэ хъарыфхэр ащ сигъашлэх, шлэныгъэм игъогу сытыришагъ. Инэу сыфэраз, псауныгъэ пыгъэ илэнэу сыфэ-лалэ.

Псэйттыку гурыт еджаплэр къызеухым, 1981-рэ ильэсым Адыгэ къэралыгъо клэлэегъаджэ институтым филологикмкэ ифакультет Марыет члэхъагъ.

— Сэнэхъатэу кыххэпхыгъэр шлу пльэгъоу, ар плэ кыбгъахъэ пшлоигъомэ, еджэным уегу-гъушт, — ело Марыет. — Ар

зыккы зыщызгъэгъушпагъэп, институтым щызэхашэрэ Иофтхъаб-зэхэм зэрэсфэгъэхъоу сахэла-жыштыгъ.

Марыет институтыр къызеух ужым Тэхъутэмыккые гурыт еджаплэу N 1-м клэлэегъаджэ ныбжыккы ильэсиблэ щылэ-жыагъ. А лъэхъаным Иоф кы-дэзышлэгъэ клэлэегъаджэхэм шлуклэ ацлэ кырело: Мышгъэ Быджэт, Пэрэныкыо Нэфсэт, Сыджыхъ Нурыет, Жэнэ Мин-хъан, завучхуэ Шылуужу Сим, Дыд Гъэзэлый, еджаплэм иди-ректорыгъэхуэ Мышгъэ Долэт-мыз, Гъуклэлэ Елен. Джащ фэд Яблоновскэ гурыт еджаплэу N 3-м Иоф щилэ зэхъум завучуэ Иутыгъэ Нэфышъ Сарэ шлу-клэ, дахэклэ Марыет ыгу къэкы-жы. Джы кызынэсыгъэм а бзылфыгъэм Иофшлэклагъэр щысэтхыплэу ащ ил.

— Марыет, клэлэегъаджэмэ азыфагу щызэхашэщтыгъэ зэнэкъокъухэм, нэмыкк Иофтхъаб-зэхэм узэрахэлэжыагъэм сы-щыгуаз. Ащыщ горэхэр угу къэгъэккыжыба, — зыфэсэ-гъазэ ащ.

— Анахъ сыгу кыинэжыгъэм ащыщ зэнэкъокъоу «Проба пера» зыфилорэр. Сэ сызэрэмы-гуагъэу Иофыр хъугъэ: яцэнэрэ члэплэр кысфэгъэшхошгъагъ. Сэрклэ ар гъэхъэгъэшхуагъ. Ащ фэд 1990-рэ ильэсым гъэхъагъэу сшлыгъагъэри. Шлэныгъэхэм зышахагъэххорэ институтым бзэмккэ езыгъэдждэрэ клэлэ-егъаджэхэм азыфагу къеджэ-

нымккэ щылэгъэ зэнэкъокъум апэрэ члэплэр кысфэгъэхъагъ, — кылуатэ ащ.

Марыет поселкэу Яблоновскэм дэт политехническэ колледжым егъэджен-производ-ственнэ Иофшлэнымккэ директо-рым игуадзэу ильэсиблэ щылэ-жыагъ. Джы ильэс 11 хъугъэу Псэйттыку гурыт еджаплэу N 8-м директорым игуадзэу Иоф щешлэ, урысыбзэмрэ литературэмрэккэ регъаджэх.

Анахъу Марыет ыналэ зыты-ригъэтырэр шлыккэ-амалыккэ-хэмккэ урокыр гъэпсыгъэныр ары. Ащ пае урок-пшысэхэр, урок-зэнэкъокъухэр, урок-зе-клэхэр зэхешэх.

Тапклэ еджэныр, шлэныгъэ ягъэгъотыгъэныр апэрэ члэплэм щыгъгъэмэ, джы ащ даклоу ныб-жыккыккэхэр щылэныгъэм хэщэ-гъэнхэм мэхъанэу ратырэр агъэ-лэшыгъ. Мы Иофыр дэгъоу, куоу еджакломи ны-тыхэм агуры-гъэлогъэн фаеу Марыет елтыгъ.

— Сыд фэдиз шлэныгъэ илэ-ми, ныбжыккыккэхэр обществэм хэтэу ыкли хэзагъэхуэ щытынхэ фае. Армырмэ, хым щымыщыр кызырзыхидзырэм фэдэу обще-ствэм кызыхидзын ылтэкышцт, — ело ащ.

Бэмышлэу Нэгъуцу Марыет къэбар гушлуагъо кылыгълэ-сыгъ: ильэсибэрэ гъэсэныгъэм исистемэ зэрэщылэжыагъэм ыкли Иофшлэным гъэхъэгъэшлэхэр зэрэщылэжыагъэм апае цлэу «Почетный работник общего образования Российской Федерации» зыфилорэр кыфауагъ. Марыет тыгу кыддлэу тэри тыфэ-гушлэ, тапклэ гъэхъэгъэшлэхэр ышлынхуэ фэтэлэ.

ХЪУШТ Щэбан.

Лъэхъэнэ кыинэу тызыхэтым ныбжыккыккэхэм ямызакъоу, тина-хыжыгъэхэм зэшлохыгъэн фэе Иофыгъуабэ апашхъэ кыре-гъэуцэ. Гумэккыгъо зэфэшъ-хъафхэм анахъ шхъалэу хъуэр цыф лъэпкыккыбэу тикъэралыгъо ыкли зэрэдунаеу щыпсэххэрэм зы лахъэу тызэрашыщыр зэхэшлэ-гъэныр, уилэпкы иблэккыгъэ хэшлыккы фыуилэу, инеушрэ мафэ цыхъэ фэшлэу упсэуныр ары. Зэккэ цыфхэм афэдэу сабыйхэри нэрымылэгъуэ Иуданэккэ блэ-кыгъэм епхыгъэх.

Джары кызыххэккырэр тин-ныбжыккыккэхэм блэккыгъэм зы-щагъэгъэзэным, непэрэ мафэм изытет зыгурагъэлоным дэлэ-жыгъэныр. Ар ауштэу зэрэщы-тыр цыфыр джыри цыккыгъэ зэ-хэшлэ, лъэпкы шэн-хабзэхэм за-щегъэгъуазэ, лъэпкы гушшыса-клэм мэккэ-маклэзэ хэуцэ.

Джырэ уахътэм кыддэпсэурэ сабыир блэккыгъэмрэ къэ-клэщтырэр зэрэпхы, ахэм азы-фагу ар лъэмыдж пытэу дэуцэ. Тэри тыщэгъуы лъэпкы шэн-хабзэхэр, лъэпкы культурэр, лъэпкы гушшысаккэр лъыгъэккэ-тэнхуэ, ахэм хахъо афишынэу.

Ауштэу зэрэщытыр адыгэхэм къагурылэзэ, ежхэм ящылэккэ-псэуккэ, къэзыуцухъэхэрэ дуна-им зэрэхуэцэхэрэм къапкы-рыккыххэзэ, лъэпкыым къэккышт плуныгъэ шлыккэ-амалхэр лэ-шлэгъухэм къащыхахыгъэх. Ана-хъэу аналэ зытырагъэзтыгъэхэм ащыщ эстетическэ плуныгъэр е, нэмыккыу къэплон хъумэ, дэха-гъэр алъэгъоу, ар къагурылоу ныбжыккыккэхэр плугъэнхэр. Ащ фэдэ плуныгъэ-гъэсэныгъэм цыфыгъэр ылтапс, ипкыу, цыф шэн-зэхэтыккэхэм, локкэ-шлы-ккэхэм уафегъасэ, дэгъумрэ дэ-

Дэхагъэм фэтэщэх

имрэ зэхыуегъэфы, члэплэу узэ-рыуцауагъэм елтыгъгъэу нахъ тэрэзыр кыхыуегъэхы. Пасэм кысфэгъэжыагъэу адыгэхэм яныбжыккыккэхэм щлэагъэрэ шхъэккэфэныгъэрэ ахэлынэу агъасэщтыгъэх. Нахъыжхэм щылэныгъэ гъогоу къаккыгъэм кыпкырыккыххэзэ, шлэныгъэу алэккэ хъугъэм ныбжыккыккэхэр щагъэгъуазэщтыгъэх.

Шумрэ смрэ, дэгъумрэ дэим-рэ адыгэ хабзэм ипчэгу итых. Ныбжыккыккэхэм ащыщ хабзэр зиуккыккэ, кыххэфэгъэ шэн-зеккыккэ дэир зыфэдэр гура-гъау ащ фэдэ гъэпсыккэр зы-щыуымыгъэ таурыххэр, пшы-сэхэр къафалуатэщтыгъэх. Ра-мылуапэу, елэсэккыххэзэ, ышхъэ уасэ зэрэфашырэр къагъэлъа-

гъозэ, джауштэу плуныгъэ Иофыр зэ-рахэщтыгъэ.

Цыфыр лъэпкы горэм зэрэщыщыр, нэмыкк цыф лъэп-кыхэм ахэхан зэ-рилэ ккыщтыр кыдалгытэзэ, ежы-шхъы, кызыр-кыгъэ унагъоми, кызыххэккыгъэ лъэпкыми анапэ ты-р и м х ы н э у аплушттыгъэ.

Нэмыкк лъэпкы-хэм яшэн-зэхэтыккэ-хэмрэ якультурэрэ шхъэккэфэ фашы-ным адыгэхэм ныб-жыккыккэхэр фагъа-сэщтыгъэх. «Хымэ

Ыужым алъэгъугъэмккэ, пшы-сэу зэхыхыгъэмккэ сурэтхэр ятэгъэшхы, джэгуккэхэр зэхэтэ-щэх. Лъэшэу дгъэфедэхэрэм ащыщых гушыгъэжхэр, лоры-луатэхэр, хырыхыххэр.

Нарт эпосым шхъафэу игугъу кышлыгъэн фае. Зэрэщылэжыагъэм емылыгъыгъэу, а эпосышхор са-быйхэм ахэхан, агуапэу «нарт» гушыгъэр агъэфедэ. Нартхэр Кав-казым, хы Шыуцлэ лушхом зэрэ-щыпсэуштыгъэхэр къафэгъуатэ. Ахэр зэрэллыблэнагъэхэм, гуккэгъурэ шхъэккэфэагъэрэ зэ-рахэлыгъэм ащытэгъэгъуазэх. Нартхэм ящылэккэ-псэуккэ кызылотыккырэ орэдхэр, пшы-налэххэр, нарт къэбархэр тилъэхъанэ кызырэнэсыжыгъэхэр ятэлэ.

Лъэпкыым ижерылэ-народнэ творчествэ сабыйхэр зэрэщыл-гъэгъуазэхэрэм даклоу адыгэ лэ-пщысэхэм нэлуасэ афэтэшхы.

Тхыпхъэу сабыйхэм ядгъэ-лэгуагъэхэм афэдэхэр нэужым урок хэхыгъэхэм сурэтэу, хэ-дыккыныхуэ ащытэгъэшхы. Тхыпхъэ пэпчэ ежхэм кы-зрагурылоу сабыйхэм цлэхэр кыфауашы: «Къамэ», «Мэл бжыакъу», «Пклэшъ», «Тыгъэ цыккыу» ыкли нэмыккыхэр. Янэ-ятэхэр ягъусэхуэ тисабыйхэр кыалэм щызэхашэрэ къэгъэлэ-гъонхэм агуапэу ахэлажэх, ялэшлагъэхэр къащагъэлъа-гъох.

Адыгэ лъэпкы шэн-хабзэхэм афэгъэхыгъэ къэгъэлэгъонхуэ «Лъэгъэгъуоцм», «Цыдж шлы-хъафым» ыкли нэмыккыхэм клэлэцыккыу игулыгъэ къагъэ-ушыщ, ахэр зэхэтэщэх.

Тэ, клэлэплэхэм, бэккэ кы-тэлыгъыгъэ тиккэлэцыккыу зызыфащыщтыр, тишэн-хабзэ-хэр ашлэштхэмэ, амышлэштхэмэ, кызыххэккыгъэ лъэпкыыр шлу алъэгъушцтмэ. Джары ахэр бэрэ зыккэдгъэфедэхэрэр.

Сыд фэдэ лъэпкы ыпэккэ лыккыотэным, хахъо ышлын-ым пае иккэлэцыккыу ыплухэ зыххуеккэ лъэпкы хабэр, культу-рэр, искусствэр егъэфедэх. Ар кыдгурылэзэ, тэри тилофшлэн-ккэ а лъэныккыом тыналэ тетэ-гъэты.

ЧЭСЭБЫЙ

Марыет.

Мыекъуапэ дэт клэлэ-цыккыу Иыгыплэу N 28-м иккэлэплэу.

Сыкызытегушы сшлоигъо Иминэ Ибрахимэрэ сэрыр адыгэ къоджэ дэхэшхоу Хьакурынэ-хьаблэ тыкышыхуыгъ, тыщапугъ, тиклэлэгъуи тиеджэни а зы еджаплэм шьидгэкъуагъ. Клас-силплыр къэтыухыгъ Хэгъэгу зоошхор къызыщезжэгъэ 1941-рэ илээсым. Нэмыц техаклохэр тыхэкъу къыхэхы, цыфхэр зыхэ-тыгъэ хьазабышхори тшъхэклэ тпэкълкыгъ.

Ибрахимэ ищытху шымыгъуазэ тикъуаджэ къыдэгъотэ-нэп. Клэлэ лүшэу зэрэщытым, лэдэбныгъэ, шэн гъэтлыгъыгъэ зэрэхэлхэм, гулгытэныгъэшхо зэриэм сэри дэгъоу сашыгуагъ.

Заор аухи, ятэу ащ хэтыгъэр къэкълэжы, унагъом илыгъын ыпшгъэ зырелъхьажым, Ибрахимэ хьорышхо горэм къыхэ-зыжыгъэм фэдэу къышыхуыгъ. Ышыпху, ышнахыкълэ цыкълухэм яплун-лэжыын пылгъу чэщи мафи имыгъу колхозым зэрэщылажэщыгъэр зэпегъуш, еджэныр шыльегэкълуатэ Мамхыгъэ гурыт еджаплэм. Заом къыхэкълэжыгъэ ятэ районым ит къутыр горэм дэт колхозым тхьаматэу агъагло. Ибрахимэ гурыт еджаплэр къеуыш, Кубанскэ мэжыгъэм институтым еджэныр шыльегэкълуатэ.

«Тыдэ укыикли лаж?» зэра-лоу, Иминэ Ибрахимэ тхьамыкълэ-гъошхо къыфыкълэ: ятэу колхоз тхьаматэу Иоф зышлэрэр 1949-рэ илээсым хьапсым члагъэтлысхэ. А лъэхъаным зыгорэм ыгу уримыхыгъэу къышпыгъыгъэмэ, хьапс къыптыратъ-хьаныр зэуи арыгъэп. Хьапсэу илгъэ пчъагъэ атыралъхыи Сыбыр рагъэкълэгъэ цыф минишэ пчъагъэм Ибрахимэ яти ахэфагъ.

Ятэ зыдащым Ибрахимэ институтым къычэкълэжыын фаеу хьугъэ. Янэу клэлэцыкълуищы

зылыгъым илэпылэгъунэу къуаджэм къегъэзжы. Зоуж илгъэ хьыльэхэм къуаджэм дэт Иофшлэплэ зэфэшхьафхэм ащэлажэ, ышнахыкълэ-ышыпху цыкълухэр алгъэ теуцоху, ашхэ алыгъыж охуфэ янэ фэлъэ-кыштыр фешлэ.

Хэгъэгум илгъэ хабзэм къызэ-рэдилыгътэу, хэтрэ хулыфыгъэ клэлэу зипсауныгъэкълэ къекълэрэм а лъэхъаным дзэм къулыкъу шишлэныр ипшгъэрылгъэ лъапгъу шытыгъ. Ар къэзыуху къэзыгъэзжэхэр клэлэклэхэм фэгъэ-клотэныгъэхэр афашыштыгъэх. Ибрахимэ дзэм къулыкъур къыухи, шытху тхыгъэу къыфагъэшгошагъэхэр ылыгъэху къуаджэм къыгъэзжыгъ. Игъунэгъухэр иныбджэгъухэр фэгъушлэху пэгъоклыгъэх. Ышыпхуэхэм зыкълэти алгъэ теуцагъэхэти, Ибрахимэ унагъо ышлэнэу рехъухэ, шъхэгъуси зэрегъэгъоты. Мыекъуапэ псэуплэкълэ ащ къыхехы, шофер сэнэхъатыр къызлэкълэгъахыш, 1961-рэ илээсым автоколлоннэу 1315-м автослесарэу Иофшлэныр шырегъажэ. Башэ темышлэу хьылгъэзэщэ машинэшхом Иофришлэнэу цыхэ къыфашы.

Ибрахимэ цылыныгъэ гъогоу къыкълугъэм кыныгъуабэ зычэ-пичыгъ. Ахэм къагъэщтагъэп, лүшыгъэ хэлгъу зэкълэ ыкълуачли иакъыли зыгъэпытэгъэхэ цылыныгъэ лэх ахэр фэхъугъэх.

Тиунагъохэмклэ тызэгъунэгъоу нахэ зэпэлагъэ тыхъугъэ-

ти, Ибрахимэ Иофшлэни нахэ тэрэзэу сышыгъозагъ. А лъэхъанэу зигугъу къэсшырэм хэкум илэжыгъэ илэхъыжыын фэлъэклэ-штыр зэрэхышхыкълэ даглоу, промышленнэ предприятиехэм къашлырэ продукциер хэгъэгум инэмьклэ чыплэхэм алгъагъэлэ-сыныр, хэкум ишыклагъэхэр къырагъэолэнхэр арыгъэ Ибрахимэ зылуыгъэ автоколлоннэм ыгъэцакълэщыгъэхэр. Ары чэщи мафи, ошхи оси имыгъу хьакурынэхъэблэ клэлэр зыпылыгъэр.

Уахытэр нахэ лъэклугъэ, Ибрахимэрэ сэрырэ тищылыныгъэ гъогухэр нахэ лагъэу зэгохъэх. Тыкынысы тисовет хэгъэгущхоу зынахэ пыгъэ шымыгъу тлыгъэ-щыгъэр зыщызэгъырызыгъэ лъэхъэнэ бырсырым. Нахыбэр лэжыаплэ ямыгъу къэнагъ, Иоф-

шлэплэм лүтэу лажэрэми къыгъахытэр къырамытыжэу хьугъэ. Сыд ашлэщыгъэр, унагъор пыгыныным фэшл хэ-кыплэу шылагъэхэм уалыгъхун фэгъэ. Ащ къыхэкълэу бэмэ хэтэлэжыныным зырадзыгъ. Дачэкълэ еджэху чыгъухэр къалахыгъэх, ар хэкълэжыплэу цыфмэ къагъотыгъагъ. Ау ащи ыкълуды-игъэ шлагъо шылэп. А чыгу тлэкълухэм янахыбэм язытет джы зыплэгъукълэ, гур егъэкълэды. Нахыбэр абгынэжыгъэ ыкли мэкълэплэ мэхъужыкълэ. Ау нэж-лужэ зэ-тлаухэм, Ибрахимэ иунагъо фэдэ лэжэклэшхохэм ячыгу лэххэр непэ ренэу сяплгъу сы-щэрэс плоным фэдэу, дахэу алыгъых, фэдэ къафэхъоуи алэ-жыкълэ.

Шылыныгъэм хэхъухъан ыльэ-кыштыр къэшлэгъуай. Иоф горэ зышлэпхынэу ыуж уихыгъэу кълуачлэу уилэр епхылагъэм, о зэрэмылоу хъун ыльэкълэщт. А чыгу гошчыгъом илгъэхъан унэгъуитлэм зы гъогу тазыфагоу зэпэчлынагъу дэчэ чыплэхэр къытатыгъагъэх. Ащ къыхэкълэу Ибрахимэ джыри нахэ лагъэу нэлуасэ сыфэхъугъ. Ихэгъэу къэкълухыкълэ къызгъэлотэнымклэ уахытэу тилэм хэжыагъ. Хьылгъэ-зэщэ машинэ иным осэшхо зымылэ товар рызэрэщыгъэп, ар къыгъэгъунэныр Ибрахимэ ипшгъэрылгъэ лэплэгъ. Ащ фэдиз гъогунэшхоу егъашлэми зэры-мыкълуагъэр ыкълун, зыдэмыхыгъэ къэлэшхохэм адэклэи фаеу бэрэ

хуштыгъ. Зыдэклэрэ къалэм игъом нэсыным, зыфэклэрэ пред-прияттер къыгъотыным афэшл зэ-гупшысэн фаеу хуштыгъэр макълэп. Союзнэ республикэу зыдэмыкълуагъэ СССР-м къыри-нэгъагъэп. Къокълэплэмклэ Уралу, Сыбыри, къохаплэмклэ Украини, Белоруссии, Закавказьем ирес-публикэхэри, Прибалтикеми анэ-сыгъ. Илгъэсыб ащ эпичыгъэр джащ фэдэ гъогу кыин кълыхъэм имашинэшхоклэ арычгъэзэ.

1961-рэ илээсым игъэтхэпэ мазэ ригъажы, 1997-рэ илээсым имэкъуогъу мазэ нэс — илгъэс 36-рэ хьылгъэзэщэ машинэшхом Ибрахимэ Иоф ришлагъ. Ащ фэдиз илгъэс пчъагъэм къыкълуцл ищытху аригъэлуагъ.

Мы сатырэхэр къэстхынхуэ зисэхъухъэм Ибрахимэ селъэлугъ Иофшлэгъэ уахытэхэр къызыщыгъэлэгъогъэхэ тхыль-жыкълэу кыратыжыкълэу сым-дигъэплэнэу. Ащ дэслэгъуа-гъэр а илгъэс пчъагъэм къыкълуцл Иофшлэнкълэ шытху фэшхыаф къызэрэрамыпэсыгъэр ары. Чыплэ 54-мэ шытхуоу къыльэ-жыкълэу къащыралотыкълэ. Ме-даль, тамыгъэ зэфэшхыафхуэ сигъэлэгъугъэхэм анахэ сшло-гъэшлэгъонэу ахэлъыр Урысы-ем автомобиль транспортымклэ ипрофсоюз и ЦК къыфигъэшхо-шгъэ тамыгъэу «За работу без аварий» зыфилоу удостоверениер зигъусэр ары. Ащ фэдиз илгъэс пчъагъэм гъогу кълыхэ къэзы-кълугъэр аварие ымышлэу зэрэ-зекълугъэр зымыуасэ шылэп. Ари бгъэцэкълэным фэшл улэ шьып-къэн фае.

Иминэ Ибрахимэ ипсауныгъэ изытет къымыгъэгумэкълэу бэрэ шыплэнэу Тхьэм сыфелгъу.

ХЪАКЪЭЦЫКЪИ Сахьид.
Сурэтны итыр: **Иминэ Ибра-хьим.**

КЪЫХЭТЫУТЫГЪЭМЭ КЪАРАГУАЛЭРЭР

Сэмэгъу Гошнагъо итхы-лгъу «Адыгэ лъэпкъ ордэхэр» къызыдэкълэгъэр илгъэс 13 хьугъэ. Бэ нахэ, ар макълэп. Авторыр бэшлагъэу къытхэтыжэп, гухэкълэми, итхыгъэ фэгъэхыгъэу зыгорэкълэ уеупчлыни плэжыкълэп, ущытхыгъэкълэи зэхышлэжы-щтэп, ау Иофшлагъэ къытфи-гъэнагъ иорэдус, иорэдыло зэ-чый ин имызакъоу, мы тхы-лэмыкълэи. Бэми гу ламыгъэ-гъэнклэи хъун, ащ игъом гу лъа-тагъэу гу зэхашлэ зэригъэшлы-гъэхэм ар ежъхэм ягуклоцл гъотыгъэу, нэмыкълэ ащ Иоф дыржыгъу агу кыинэгъагъ мыш фэдызым. Ау мары «вул-каныр» илгъэсыбэрэ чыягъэ-ми, къэушыжэу, икълэбар тыгу къыгъэкълэжыгъэу мыхэр ыгъа-хэу, мыш фэдиз илгъэсыр тешлэжыгъэу а тхылым зы-къыфэзыгъази къыгъэгущыла-гъэхэр къытхэкълэжыгъэх. Сшло-емыклоп ар, сшлотэрэз! Гош-нагъо къыгъэнагъэш ары Иоф-шлагъэ (!) ар зытэхъухытэр, къытфигъэнагъэш шъхьапэ тфэхъунэу, гупшысэ горэ тыгу къыригъэтэджэнэу, лгъэгуа-клэмэ татырищэнэу.

Къызэрэсгуагъэу, нахыбэр ебгъулогъэщт а тхылым, амылгъэгъугъэныри къыдыхэт. Ау мары непэ зыльгъугъыи е икълэрыкълэу еплъыжыгъыи къыгъ-хэкълэгъ, зэплъынхэ шылэти — къыкълэсэгъэтхыи джыри.

Алгъэ ар титхэкълэ анахыжы-мэ ащыщэу Пэнэшгъу Сэфэр инэплэгъу къыфагъ ыкли узыгъэгупшысэн рецензие куу,

рецензие гъэшлэгъон къыри-тыгъ. Сигуапэу седжагъ, ау зи къыпыслухъан гухэлэ сигъэ-шыгъэп. Джыри мары Хьут Казбеки зыфигъэзагъэу ащ сэлгъэу («Адыгэ ордэжы-хэмрэ вариантхэмрэ»), «АМ», щылэ мазэм и 18. Тыгъосэрэ гъэзет къызыщытхырэм елгы-

Хэукъоу хъурэр...

тыгъэмэ). Ар тхылым, ау ана-хэу Пэнэшгъу Сэфэр ирецензие къышлогъэ горэмэ зыгорэхэр апиложэу гъэпсыгъэ. Сэ авто-ритлүри дэгъоу сэшлэ сломэ сыхэмыкълэу сшлошлы. Сэфэр сэ анахэ сыгу рихъэу хэлмэ ащыщыр тхакълэ, цыфыгъэ-клэ блэкълэгъэм имызакъоу, ащ къышчымыуцоу, непэрэ тищыла-клэ фэгъэхыгъэу бэрэ зэрэтхэ-рэр ары. Хьут Казбеки редакт-ор шъхьалэу Адыгэ тхыль тедзаплэм зылотым бэрэ сыри-хыплэу хьугъэ, къыдэзгъэкълэ-гъэ тхыль зыгълүи редактиро-вать ышлыгъ, арыш, сэшлэ дэгъоу зэрэкълэгъэкълэ дэдэр, зэрэпрофессионал иныр. Пчъа-гъэрэ зэпимыдзыгъэу, гупшы-сэ куу хэмылгъэу зы гушыгъэ закълэу ышлыштыгъ, игушыгъэ хьылгъэ, ушгъагъэ.

Сэ Гошнагъо итхылыи, мыд-рэмэ ятхыгъэмэ зыгорэ апэс-ложыныгъэу гухэлэ сшлэп. Еплы-

клэу ахэм сагъэшлыгъэм, ахэм сызэрагъэгупшысагъэм гъэ-хъагъэ пшыным, къэбгъэнэ-ным ямэхъан, ащ епхыгъэ си-гузэхашлэхэр ары зигугъу къэс-шыштыгъэр. Ау ащ сынэмысэ, Хьут Казбек итхыгъэ шыщ чыплэ закълэ сшлошлэ къесло-лэщт. Ар «Къэсэй иорэд» хэт

пшъашгъэм игушылэхуэ «Кор илэуи сыфэмый... шэр илэуи сы-фэмый...» зыфилохэрэмклэ зэ-нэкълэу цыкълэу е, нахэ тэрэ-зыр, еплыкълэ зэфэшхыафэу авторитлүм афыригъэр ары. Сшлотэрэзыр Хьутым ишло-шлэу истатъя ыпэм щитхыгъа-гъэр армырэу, «систатъя къы-щысымылуагъэу нэмыкълэ вари-ант илэн ыльэкълэщт» зыфи-лорэр ары: бай-тхьамыкълэ зэхэ-дзым пэшлукълэу гъэлэшыгъэу къылогъэщт сэлэ сэри.

Тхэу, тхыль къыдэзыгъэкълэу е нэпэмьклэ Иофшлэ зыгъэца-клэрэм ыпэкълэ ыгу рихъухыгъэ гухэлэу шымытэу, ау ымы-шлэхуэ зы хэукълэныгъэ горэ ышлыгъэмэ, икълэу гу зыпымы-тагъэ горэ лэкълэжыгъэмэ плагъэ епшэкълэныгъэ, мыхъун пыплуха-нэу щытэп. Игугъу умышы-хэныр арэп, ау лакъырды зышлэу гузэгъагъэу къызыпкълэщт е дыс гушылэхэмклэ зыпыбгъэ-

нэныр тэрэз хъурэп. Зи зымы-шлэрэр ары хэмыукълэрэр.

Сэ сшлошлэ, узыхэшлыкълэ зэкълэми зэфэдэу къыдырагъэ-щтэнэп пшлошлыми, уигупшы-сэ, ушлошлэ, узыгъэгумэкълэре Иофыгъор пчэгум къыплъхъа-ныр, ащклэ нэмыкълэхэри яшлош-клэ къызыдэгъэгъошхэр ары.

Хьут Казбек истатъя закълэп мы къэстхырэм сыкълэфэзы-щагъэр. Нахэ гопэшхо хэсхуэ а гъэзет номер дэдэм джыри зы статъя къызгъотатгъ. Ар журналистэу Мамырыкълэ Нуриет итхыгъэу «Бырсыр Абду-лахэ и «Къоджэ ордэхэкълэ» зэ-джагъэр ары. Мыр бэшлагъэу сэ сызыгъэгумэкълэщыгъэ Ио-фыгъоу зэхэсфынэу уахытэ зы-фэсымыгъотыштыгъэм иджэ-уап гъэнэфагъэу, сигъэгущлоу сылулагъэ ыкли сшлогъэшлэгъо-нэу сыджыгъэ.

Бэшлагъэу, Мыекъуапэ сыз-шылагъэ горэм, пчыхъэм театрэм адыгэ спектаклэм сы-кълуагъэу, изэпылгъом Бырсы-рым исурэтмэ фойем сыщып-лыгъагъ. Ахэр сшлогъэшлэ-гъоныгъэх, ау чылэмэ афэгъэ-хыгъэ сурэтхэр икълэу къыз-гурылогъагъэхэп, ежэ Бырсыр Абдулахыи къызгъэлотэнхуэ уахытэ къыхэкълэжыгъэп. Джы

мары Нуриет итхыгъэ а сурэт-хэр сынэгъу къыкълэгууцожы-гъэх, бэшлагъэу сызгъэгумэ-кълэщыгъэу упчлэм иджэуап шъхьалэи хэзгъотатгъ.

Зэрэхъурэмклэ, «Къоджэ ордэхэр» зыфилоу шылагъэм тыхыгъэу ышлыгъэх Абдулахэ а сурэтхэр. Ау а фольклорым къыхэхыгъэ усэри сэ ерагъэу къэсшлэжыи, гъотыгъуае ху-гъэкълэи энэгъуагъэ. Абдулахэ Иофшхо ащ дишлагъ. Кинми, ар Иоф икълэу, мэхъэнэ ин зилэ Иофэу сеплыи. Сыда плэмэ анахэ лъэхъэнэ кыинэу къы-тэкълугъэмэ ащыш горэм тизы-тетыгъэр, уасэу зыфэтшлы-жыкълэми, къыдделэгъэхэми ащклэ кыинрэ хьазабрэ къы-тагъэгъэхъагъэхэр гум, шъхъэм къарынэжынынхуэ шбо зэфэш-хыафхэр зилэ сурэтхуэ гум хэтлысхэхэрэмклэ тхылышлэ тхьапэм ригъэкълугъэх.

Ежэ фольклорым къыхэ-хыгъэ «Къоджэ ордэхэм» якъэ-хуыкълэи, мэхъанэу ахэм ялэми хэшлыкълэ афырилэу, куоу, гъэ-шлэгъонэу къелуатэх Нуриет.

Къызыщезгъэжыагъэмклэ сы-ухыжыын ситхыгъэ. Зысгъэп-сэфыш плоу кълонцлэу ушысын нахыи е телеэкраным зэпымыоу улусын нахыи, дэгъуба уеджэ-нэу уахытэ къыхэбгъэкълэ зэпыт-мэ! Сыдэу тхьагъо ар! Мары мы «Адыгэ макъэм» изы но-мер закълэу сьид гузэхашла, сьид гупшыса симыгъэшлыгъэр?!
МЭХЪОШ
Руслан.

ДУНЭЕ ФЕСТИВАЛЬХЭР

«Мыекъуапэ инэфыльэхэр» сыдигъокIи апэрэх

Я 2-рэ Дунэе фестивалэу «Хрустальное сердце мира» зыфилоу Краснодар шыкIуагъэм тикъэшъокIо купэу «Мыекъуапэ инэфыльэхэм» шIухъафтын шъхьалэу Гран-прир кышчыдахыгъ. Художественнэ пашэу Къулэ Мыхьамэт, къэшъуакIомэ япашэхэу НэмытIэкъо Риммерэ Шагудж Батурайрэ, «Мыекъуапэ инэфыльэхэм» тафэгущIо.

Урысыем и Къыблэ шъолъыр икIэлэцIыкIу ансамблэхэр Дунэе фестивалым хэлэжъагъэх. Апэрэ чIыплэхэр кыдэзыхыгъэхэр Ростов-на-Дону шызэхашцIт фестивалым шызэнэкъокъуштых. Илээси 10 — 12 зыныбж кIэлэеджакIохэм тагъэгущIуагъ. Шъачэ бэмышIэу шыкIогъэ фестивалым ансамблэ 60 хэлэжъагъ. «Мыекъуапэ инэфыльэхэр» зыхэтэгъэхэ купым шIухъафтын шъхьалэр кышчыдихи, тикъалэ кыгъэзэжыгъагъ. Краснодар тикIэлэеджакIохэр зэкIохэм Гран-прир кызырахахыгъэм къеушыхъаты «Мыекъуапэ инэфыльэхэр» дунаим зэрэщыцIэрыIохэр.

Сурэттым итхэр: «Мыекъуапэ инэфыльэхэр».

ТИКОНЦЕРТХЭР

Исэнаушчыгъэ гъунэ илэп

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо филармоние исимфоническэ оркестрэ Мыекъуапэ кышчыгъэ концертным классикэм хэхъэгъэ произведениехэр шыIугъэх. Дирижер шъхьалэу, Урысыем изаслуженнэ артистэу Петр Шаховыр оркестрэм ипэщагъ, концертыр Ири-на Шилько зэрищагъ.

А. Дворжак ия 5-рэ симфоние пчыхъэзэхъэм шыIугъ. Густав Малер бусыгъэ орэдхэр Мамгъэт Ленэ кыIуагъэх. Ян Сибелиус исимфоническэ произведение шыщ пычгъохэр Сергей Бежан кыыхидзагъэх.

Адыгэ Республикэм изаслуженнэ артистэу Григорий Михайловым сэнаушчыгъэу хэлтым гъунэ имылэм фэд. Купэу «Отрадэм» ихудожественнэ пашэу Иоф ешIэ. Музыкальнэ Иэм-псымэхэмкIэ орэдышъохэр егъэжынычых. Симфоническэ оркестрэм идирижерэу концертхэм ахэлажъэуи тэлъэгъу, композитор сэнэхъатым фэгъэсагъ. Дж. Гершвин иоперэу «Порги и Бесс» зыфиIорэр оркестрэм игъусэу балалайкэмкIэ кыыригъэIуагъ. Макъэр ымыцунтхъэу, уедIуным фэшI узыIэпишцэу Григорий Михайловым произведениер ыгъэжынычых.

— Симфоническэ оркестрэм нэмыкI пчыхъэзэхъэхэр зэриIэштхэм филармонием идирижер шъхьалэу, УФ-м культурэмкIэ изаслуженнэ ИофышIэу, АР-м искусствэхэмкIэ изаслуженнэ ИофышIэшхоу Хъот Заур тыщигъэгъозагъ.

Сурэттым итыр: Григорий Михайловыр симфоническэ оркестрэм ипчыхъэзэхъэ хэлажъэ.

ФУТБОЛ. КЫМЭФЭ ЕШIЭГЪУХЭР

«Урожайир», «Радугэр», МСПУ-р атекIуагъэх

Мыекъуапэ футболымкIэ икIымэфэ ешIэгъухэр ауыхыгъэх. Хагъэунэ-фыкIырэ чIыплэхэр кыдэзыхыгъэмэ шIухъафтынхэр афашыгъэх. Командэ 57-рэ зэнэкъокъугъ, футболлист 850-м ехъу зэлукIэгъумэ ахэлэжъагъ. Купишцэу командэхэр гошчыгъагъэх. Анахь лъэшхэр зыхэт апэрэ купым «Урожайим» теклоныгъэр кышчыдыхыгъ. ЯтIонэрэ купым «Радугэм» апэрэ чIыплэр кышчыфагъэшъошагъ.

ЯтIонэрэ купым ящэнэрэ чIыплэр кышчыдэхыгъэным фэшI «Кавказыр» «Спортмастерыр» зэлукIагъэх. Теклоныгъэр 6:4-у «Кавказым» кыдыхыгъ. «Газпромыр» «Радугэмр» апэрэ чIыплэм фэбэнагъэх. ЕшIэгъур гъэшIэгъонэу кIуагъэ. Пчъагъэр 2:2-у шытыгъ. ЗэлукIэгъур зыщаухыным командэхэм зэрызэ къэлапчъэм Игуаор дадзагъ. Пчъагъэр 3:3-у ешIэгъу уахътэр заухым, такъикъ 20 афыхагъахъуи, апэрэ чIыплэм футболистхэр фэбэнагъэх.

«Радугэм» щешIэрэ Пэнэшъу Темыркъан ухъумаIом IэкIэки, благъэу зэкIугъэ къэла-

пчъэм Игуаор дидзагъ, 4:3. Ащ буж «Газпромым» зигъэрэхъатыгъэп, ау пчъагъэр зэблихъун ылъэкIыгъэп.

ЧIыплэхэр зэтэгъапшэх

ЯТIОНЭРЭ

КУПЫР

1. «Радуга»
2. «Газпром»
3. «Кавказ»
4. «Спортмастер»

ЯЩЭНЭРЭ

КУПЫР

1. МСПУ
2. ИФК
3. «Делотехника».

«Радугэм» испонсорэу Джармэкъо Хызыр футболистмэ афэгущIуагъ, ахэтэу нэпэеплэ сурэтхэр атырахыгъэх.

Мыекъуапэ иадминистрации физкультурэмрэ спортырмкIэ икомитет ипашэу Сергей Двойниковыр кIэух зэхэхъэм кышчыгушылагъ. ХагъэунэфыкIырэ чIыплэхэр кыдэзыхыгъэмэ кубокхэр, шытхъу тхыльхэр, нэмыкI шIухъафтынхэр аритыжыгъэх.

Зэнэкъокъум исудья шъхьалэу Пэнэшъу Мыхьамодэ ишIушлагъи кыыхагъэшчыгъ. ЕшIэгъу 269-рэ командэхэм зэдырIагъ. Ахэр зэхищагъэх, теклоныгъэм фигъэбэнагъэх. С. Двойниковым М. Пэнэшъум фэгъэхыгъэ гушыIэ фабэхэр кыIуагъэх, Шытхъу тхыльыр ритыжыгъ.

Тигъэзетеджэхэм агу кьэтэгъэкIыжы апэрэ купым хэт командэхэм яешIэгъухэр заухым Адыгэ Республикэм и Лышхъэу ТхакIушынэ Аслан зэрафэгущIуагъэр, анахь дэгъоу ешIагъэхэм шIухъафтынхэр зэрафишыгъэр.

Футболыр тиреспубликэ шIу шалъэгъу. Спорт псэуалэхэр нахьыбэ хъунхэм, физкультурэмрэ спортырмэ апыщагъэхэм япчъагъэ хэгъэхъогъэным, псауныгъэр гъэпытэгъэным тилэшхъэтетхэр пылтых.

НэкIубгъор зыгъэхъазырыгъэр
ЕМТИЛЪ Нурбий.

Зэхэзышагъэхэр:
Адыгэ Республикэм
и Къэралыгъо
Совет — Хасэр,
иминистрэхэм
я Кабинет

КъыдэзыгъэкIырэр:
Адыгэ Республикэм
лэапкъ ИофхэмкIэ,
IэкIыб къэралхэм
ащыпсэурэ тилэп-
кьэгъухэм адырIэ
зэпхыныгъэхэмкIэ
ыкIи къэбар жьу-
гъэм иамалхэмкIэ
и Комитет
Адресыр: ур.Кре-
стьянскэр, 236

Редактор
шъхьалэр

ДЭРБЭ
ТИМУР

Редакциер
зыхэтIэр:
385000,
кь. Мыекъуапэ,
ур. Первомайскэр,
197.

Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79,
редактор шъхьалэм
иапэрэ
гуадзэр:
52-49-44,

редактор гуадзэр-
пшъэдэкIыж зы-
хырэ секретары:
52-16-77.
E-mail:
adygvoice@mail.ru

Зыщаушыхъаты-
гъэр:

Урысые Федерацием
хэутын ИофхэмкIэ,
телерадиокъэтын-
хэмкIэ ыкIи зэлы-
IэсыкIэ амалхэмкIэ
и Министерствэ
и Темыр-Кавказ
чIыплэ гъэоры-
шIаплэ, зэраушыхъа-
тыгъэ номерыр
ПИ №10-3892

Гъэзетым кыыхиу-
тыхэрэм мышъып-
къагъэу къахафэ-
хэрэмкIэ къэзыт-
хыгъэхэм пшъэдэ-
кIыж ахы. Къа-
тхэхэрэмрэ гъэзе-
тым шылажъэхэр-
рэмрэ яеплъыкIэ
зэтемыфэн ылъэ-
кIышт. Гъэзет-
еджэхэм кыт-
фагъэхырэ тхы-
гъэхэр зэхэтфы-
хэрэп ыкIи къэ-
зытхыгъэхэм
алэкIэдгъэхъа-
жыхэрэп.

Зыщыхаутырэр
ОАО-у

«Полиграф-ИОГ»,
385000,
кь. Мыекъуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

Пчъагъэр
3446

Индексхэр
52161
52162

Зак. 205

Хэутыным
узшыкIэтхэнэу шыт
уахътэр
Сыхъатыр 18.00
ЗышыкIэтхэгъэхэ
уахътэр
Сыхъатыр 18.00

ЯтIонэрэ купым апэрэ чIыплэр кышчыдэ-
зыхыгъэ футбол командэу «Радугэр».